

DOKTORISKOLÁK
VIII. NEMZETKÖZI MAGYARSÁGTUDOMÁNYI KONFERENCIÁJA

KORSZAKKÉPZÉS A MAGYARSÁGTUDOMÁNYOKBAN

Absztraktok

Időpont:
2025. augusztus 26-28.

Helyszín:
Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem
Közép-európai Tanulmányok Kara

NEMZETKÖZI MAGYARSÁGTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR HUNGARIAN STUDIES
ASSOCIATION INTERNATIONALE DES ÉTUDES HONGROISES
SOCIETAS INTERNATIONALIS STUDIORUM HUNGARICORUM
INTERNATIONALE GESELLSCHAFT FÜR HUNGAROLOGIE
МЕЖДУНАРОДНОЕ ОБЩЕСТВО ПО ХУНГАРОЛОГИИ

CONSTANTINE
THE PHILOSOPHER
UNIVERSITY FACULTY OF
IN NITRA CENTRAL EUROPEAN STUDIES

Tartalom

Alpek Csenge	1
<i>A mágikus realizmus problematikája; The Problem of Magical Realism</i>	1
Dr. Bainé Tóth Renáta	3
<i>Pilinszky János transzcendens világképe Ted Hughes Capriccio című kötetében / The Sacred and Transcendent Presence of János Pilinszky in Ted Hughes's Capriccio</i>	3
Bajusz Anna	6
<i>Két korszak határán: Téglás István néprajzkutatói tevékenysége a 19. és a 20. század fordulóján Erdélyben</i>	6
<i>On the border of two eras: István Téglás's ethnographic activity at the turn of the 19th and 20th centuries in Transylvania</i>	6
Balázs Andrea	8
<i>„Szegény magyarok szegény püspöke”, Uzdoczy Zadravec István ferences püspök meghurcolása 1945 után / “The Poor Bishop of Poor Hungarians”, Persecution of István Zadravec Franciscan Bishop after 1945</i>	8
Balázs Gergely	9
<i>Gondolatok a Függő városról – Selmeczi György Kolozsvárhoz köthető műveinek értelmezési spektrumai</i>	9
<i>Thoughts on „The Pending City” – Interpretation Spectrums of György Selmeczi's Works Related to Cluj-Napoca</i>	9
Csete Borbála	10
<i>Magyar színházi fesztiválok / Hungarian theatre festivals</i>	10
Csire Márta	11
<i>Kisebbségi iskolarendszer a két világháború között Burgenlandban: A felsőőri magyar református iskola története a református egyházközség levéltárának dokumentumai alapján (1921-1938) / Minority school system in Burgenland between the two world wars: The history of the Hungarian Reformed school in Oberwart based on the documents of the Reformed parish archives (1921-1938)</i>	11
Csobády Csilla	12
<i>Helynévhasználati változások szlovák–magyar kétnyelvű környezetben a Rozsnyói járásban</i>	12
Csókás Máté	14
<i>Beárazott múlt. Apróra váltott emlékezet- és identitáspolitikai. – Priced past. History through Money</i>	14
Ecsegi Erik	16
<i>Sajnovicsnál hatvan évvel korábbra lehetne datálni a finnugrisztika kezdetét? Diskurzuselmzési szempontok a magyar nyelv rokonítása és a magyar nemzettudat között</i>	16
<i>Could we date the beginning of Finno-Ugric studies sixty years earlier than Sajnovics? Discourse analysis aspects of the relationship between the Hungarian language and Hungarian national consciousness</i>	16

Matúš Guziar.....	19
<i>A holokausz traumatikus eseményei Gábor Zoltán Orgia című regényében; Traumatic events of the Holocaust in Zoltán Gábor's novel Orgy.....</i>	
Hajabács Zsuzsa.....	20
<i>Az anyanyelv mint az angol szókincsfejlesztés eszköze</i>	
<i>The Mother Tongue as a Tool for English Vocabulary Development</i>	
Haramza Kristóf	22
<i>A zaklatottság nyelvi és mentális kifejeződései Tersánszky Józsi Jenő: Viszontlátásra, drága... című kisregényében</i>	
<i>The linguistic and mental expressions of confusion in Jenő Józsi Tersánszky's short novel "Viszontlátásra, drága..."</i>	
Jakab Júlia	24
<i>Egy többszörös határátlépés története: kelet-közép-európai transznacionális színésznők mint írók és dramaturgok a 19. század második felében/ A story of multiple border crossings: East-Central European transnational actresses as writers and playwrights in the Second Half of the 19th Century</i>	
Kispál Anita.....	25
<i>Ellenségkép és identitás a Kádár-kori krimiben, Enemy image and identity in Kádár period crime fiction.....</i>	
Kovács Péter Zoltán	27
<i>Új korszak az olvasásban? A középiskolás generáció olvasási szokásai / A New Era of Reading? The High School Generation's Reading Habits.....</i>	
Kovács Patrícia.....	29
<i>A szlovákiai magyar alapiskolák 3. osztályos tanulóinak interperszonális képességeinek felmérése. 29</i>	
<i>Survey of interpersonal skills of 3rd grade students in Hungarian primary schools in Slovakia.....</i>	
König Julianna	31
<i>A középkori lamentációk liturgikus kontextusa és helyi jellegzetességei / Liturgical Context and Local Characteristics of Medieval Lamentations.....</i>	
Locker Dávid.....	32
<i>„Fogatlan l'art pour l'art” és „avantgarde hóbotok” között – a két világháború közötti magyar irodalmi modernség korszakolási kísérletei.....</i>	
Ludmán Katalin.....	34
<i>A "Péterek nemzedéke": egy fogalom rövid története; The "Generation of Peters": a brief history of a concept.....</i>	
Madaras Márton	35
<i>1878 – Okkupáció, avagy az ártatlanság elvesztése; 1878 - Occupation, or the loss of innocence ...</i>	
Mikulics Ádám	37
<i>"Mi magunkra alakítottuk a táncot" - a tradicionális magyar táncművészet színvonalának reprezentációjának egy meghatározó korszaka/ "We adapted dance to ourselves" - a defining era in the stage representation of traditional Hungarian dance culture</i>	

Nagy Roland	39
<i>Manipulációs kísérletek a hírszövegekben: az újságírói értékítéletek makroszintű elemzési kérdései</i>	39
<i>Manipulation Attempts in News Texts: Exploring Macro-Level Issues in the Analysis of Journalistic Judgements</i>	39
Németh Sámson Győző	40
<i>Mikor kezdődött a századvég? Az esztétizáló modernség korszakolásának problémái</i>	40
<i>When was the fin de siècle? Problems of the Epoch-Making of Aesthetic Modernity</i>	40
Simona Nicolosi	42
<i>A Poszt memória Memória és Történelem között</i>	42
<i>Post memory between Memory and History</i>	42
Oros Bugár Anna	43
<i>Ki a magyar és mi a magyar? – Attitűdvizsgálat szlovákiai magyar fiatalok körében // Who is Hungarian and What Does It Mean to Be Hungarian? - An Attitudinal Survey Among Hungarian Youth in Slovakia</i>	43
Papp Zoltán	45
<i>Az egzisztencialista irodalom magyarországi recepciója az 1930/40-es években / The Hungarian Reception of Existentialist Literature in the 1930's and 1940's</i>	45
Pétsy Zsolt Balázs	47
<i>Ravasz László életének és munkásságának történelmi emlékezete halálának ötvenedik évfordulóján (Historical memory of the life and work of László Ravasz on the fiftieth anniversary of his death)</i> .	47
Szabó Ágnes	48
<i>Virrasztóénekek, virrasztás a drávaszögi hagyományban (1968, 1991–1998, 2025)/ Funeral Songs and Vigil in the Tradition of Drávaszög (1968, 1991-1998, 2025)</i>	48
<i>Botanofília a Magyar Királyságban: A botanikai tudás átalakulása 1770 és 1830 között</i>	49
<i>Botanophilia in the Kingdom of Hungary: The Transformation of Botanical Knowledge between 1770 and 1830</i>	49
Tuček Viktor	51
<i>Új korszak fél nap után? - A mohácsi csata korszakváltó jellege a kulturális emlékezetben</i>	51
<i>New age within a day? - The epoch-making nature of the Battle of Mohács in hungarian historiography</i>	51

Alpek Csenge

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Vajdai-Horváth Zsuzsa Beatrix

Az előadás címe:

A mágikus realizmus problematikája; The Problem of Magical Realism

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A mágikus realizmus problematikája

A mágikus realizmus megítélése korántsem egységes. A témát kutatva szélsőséges álláspontokkal találkozhatunk, például, hogy csak Latin-Amerikában létezik, vagy éppen érezhetően túl nagy korpuszt jelölnek ki.

A magyarországi vizsgálódások alapjait Bényei Tamás: Apokrif iratok: Mágikus realista regényekről című monográfiája képezi, és egyik legjelentősebb képviselőinek Papp Ágnes Klárát és Németh Zoltánt tekinthetjük.

Előadásomban a mágikus realizmus történetének rövid felvázolása után a magyar szakirodalomra alapozva olyan kérdéseket szeretnék felvetni, mint beszélhetünk-e a magyar irodalom kapcsán mágikus realizmusról; ha igen, időben hova helyezhetjük, hol jelölhetjük ki a viszonylagos kezdetét; valamint napjainkban jelennek-e meg a mágikus realizmussal összefüggésbe hozható alkotások; illetve milyen viszonyban áll a posztmodernnel. Utóbbi kérdéssel kapcsolatban általános vélekedés, hogy a posztmodern diskurzus részét képezi – a legrészletesebb leírása ennek Németh Zoltán A posztmodern három fázisa c. kötetében található.

Mindezek mellett a vitatható kérdések közé tartozik, hogy mi is a mágikus realizmus és hogyan jellemezhető. Hiszen tulajdonképpen ez elsődleges kérdés, amennyiben kánont is szeretnénk kijelölni.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

The Problem of Magical Realism

There are ambiguities in defining magical realism. Some define it very strictly, saying only Latin American literature may qualify, while others assign an enormous corpus to it.

Hungarian research is first and foremost based on the work of Tamás Bényei Apokrif iratok: Mágikus realista regényekről (Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1997), which uses the methods of American deconstruction, and with the tools of the concept defines magical realism as a writing method. To qualify for analysis as a magical realist work, he claims that first of all a magical and a realistic component has to be present.

Prominent Hungarian researchers of the writing method include Ágnes Klára Papp, and Zoltán Németh. Papp claims that one of the roots of Hungarian magical realism is the anecdotal tradition, which is also related to the postmodern literature. However, the connection between the postmodern and the anecdotal tradition is still contested.

My lecture has two goals. First, it briefly summarizes the history of magical realism. Then, based on the Hungarian corpus, it points out some relevant research questions. Is there such a thing, as magical realism in Hungarian literature? If so, when exactly should we situate it in time, and where is its relative starting point? Among the new publications, are there any works related to magical realism? What kind of relationship does magical realism have with postmodern literature? Concerning the latter, there is a common view, which claims that magical realism is part of the postmodern discourse. The most detailed description of it is in

Zoltán Németh's work, called *A posztmodern három fázisa* (Kalligram, Pozsony, 2012). According to the author of this work, magical realism is part of the first phase of postmodernism, which is non-referential – this tallies with Bényei's story-principling, which is one of the most prominent feature of magical realism, he says.

The most important question of all: 'what is magical realism?', how can it be described, also could be a contested issue. We have to answer this fundamental question, if we want to enable the researcher to assign a canon, or describe the writing method based on this canon.

Another issue is the changing of the canon. For example, Németh claims in his work that *Latroknak is játszott* from Nándor Gion is part of the magical realistic canon. However, Papp claims it belongs to the writing method's paraselene and most of the researchers of Gion tend to support this view.

Dr. Bainé Tóth Renáta

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Horváth Kornélia, Mudriczki Judit

Az előadás címe:

*Pilinszky János transzcendens világképe Ted Hughes Capriccio című
kötetében / The Sacred and Transcendent Presence of János Pilinszky in
Ted Hughes's Capriccio*

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Pilinszky János transzcendens világképe Ted Hughes Capriccio című kötetében

Bevezetés

Pilinszky János és Ted Hughes évtizedeken át tartó szakmai és szellemi kapcsolata arra enged következtetni, hogy a magyar költő poétikai sajátosságai Hughes lírájában is tetten érhetők. Pilinszky hatását az angol költő műveire az 1960-as évektől kezdődően érdemes vizsgálni, hiszen ekkor találkozott először a verseivel. Hughes elsősorban Gara László francia nyelvű antológiája (Anthologie de la Poésie Hongroise du XIIe siècle à nos jours) és Csokits János nyersfordításai révén ismerte meg Pilinszky költészetét. Egyes verseit olyan elmélyült figyelemmel fordította, hogy egy-egy szövegen akár tíz évig is dolgozott.

Előadásomban a Capriccio című kötet vizsgálatán keresztül keresem Pilinszky poézisének hatását Hughes verseiben. A két költői világ között mélyebb tematikai és képi párhuzamok figyelhetők meg, különösen az emberi szenvedés, a transzcendencia és a bűntudat kérdéseinek ábrázolásában. E motívumok mindkét költő lírájában sajátos hangsúlyt kapnak. Jelen kutatás kiterjed arra is, hogy Pilinszky sajátos esztétikai és tematikus jegyei milyen módon jelentek meg Hughes költészetében. A fordítások éveitől egyre erősebben körvonalazódni látszik, hogy Pilinszky biblikus szemlélete fokozatosan átítatta Hughes költői világát, amelynek következtében a korábban meghatározó misztikus és mitikus motívumok mellett egyre nagyobb szerepet kapott a transzcendencia és a bűntudat biblikus értelmezése.

A két költő közötti személyes és szellemi párbeszéd feltárása hozzájárulhat Hughes életművének új kontextusba helyezéséhez, valamint a Pilinszky-recepció angol nyelvű történetének árnyalásához.

Pilinszky János transzcendenciája

Pilinszky János költészetének egyik legfőbb jellemzője a biblikus szemlélete. Köteteinek gyakran visszatérő motívuma a bűn, a szenvedés és a megváltás problematikája. Különösen a krisztusi szenvedéstörténet képei válnak hangsúlyossá, amelyek Pilinszky lírájában az egyéni és kollektív szenvedést reprezentálják. Életműve gazdag a nagypéntekre utaló metaforákban, példaként említhetjük a kötet címadó verset, a Szálkákat, de ide kapcsolhatjuk magát a fát is mint motívumot, amely egyszerre utalhat Krisztus keresztfájára, az általa szimbolizált szenvedésre, a keresztfá egy darabjára, mint az egyes embert képviselő motívumra. Ezáltal minden egyes ember szenvedésére. Ugyanakkor utalhat a Szálkákban bizonyos mértékig megváltozott Pilinszky-féle költői szemléletmódra is. Az 1972-es Pilinszky-kötet a versek drasztikus lerövidülését, a korábbiaknál is nagyobb fokú sűrítését prezentálja az olvasó számára.

Ted Hughes Capriccio kötet

Hughes költészetére nem volt jellemző a nyíltan magánéleti vonatkozások tematizálása, azonban a Capriccio kötet és a történeti háttér okán, a hozzá szorosan kapcsolódó Születésnap levelek (Birthday Letters) kivételt képeznek az életműben.

A *Capriccio* húsz verset tartalmazó kötete 1990-ben jelent meg Leonard Baskin huszonöt illusztrációjával. Hughes költészetében unikális volt, hiszen a mű megjelenéséig sosem publikált ilyen személyes hangvételű alkotást.

A Születésnap levelek (*Birthday Letters*) című kötet 1998-ban, néhány hónappal a költő halála előtt jelent meg. Harminc éven át formálódó versei Hughes feleségéhez, a szintén elismert költőhöz, Sylvia Plathhoz szólnak, felidézve közös emlékeiket és magánéletük történetét megismerkedésüktől egészen Plath tragikus haláláig.

Pilinszky nyomai a *Capriccio* kötetben

A kötet *Capriccios* című nyitóverse, már az első sorban bibliai utalásokkal átszótt metaforákat alkalmaz, amelyek párhuzamba állíthatók Pilinszky költészetének transzcendens világképével. „Friday created Adam. Cast out Adam” (Hughes 2011: 1290). A vers nyitányában a péntek, mint motívum több szempontból is összhangban van Pilinszky költészetével, és legalább két különböző bibliai vonatkozásban értelmezhető. Egyrészt péntek, mint az ember teremtésének, másrészt mint Jézus kereszthalálának napjaként is értelmezhető. A péntek, mint a keresztre feszítés napja, Pilinszky bibliai világképében, különösen a Harmadnapon és a Szálkák című kötetében, szintén központi szerepet kap. Hughes versében tehát nemcsak a bibliai teremtéstörténetre való utalás figyelhető meg, hanem a kereszthalál és az emberi bűn motívuma is, amely szoros összhangban áll Pilinszky transzcendens világképével. Ez a világkép a bűn és a megváltás kérdéskörét tematizálja, és alapvetően meghatározza mindkét költő lírai világlátását.

Bár a két kötet szoros kapcsolatban áll egymással, egymás párjaként is értelmezhetőek, jelen tanulmány a *Capriccio* című kötet elemzésére összpontosít.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

The Sacred and Transcendent Presence of János Pilinszky in Ted Hughes's *Capriccio*

Introduction

The long-standing professional and intellectual connection between János Pilinszky and Ted Hughes suggests that the poetic characteristics of the Hungarian poet can also be discerned in Hughes's poetry. Pilinszky's influence on the English poet's works is worth examining from the 1960s onwards, as it marks the period when Hughes first encountered his poetry. Hughes became acquainted with Pilinszky's work primarily through László Gara's French-language anthology (*Anthologie de la Poésie Hongroise du XIIe siècle à nos jours*) and the literal translations of János Csokits. He translated some of Pilinszky's poems with such profound attention that he worked on certain texts for up to ten years.

This paper examines the influence of Pilinszky's poetry on Hughes's work through an examination of the *Capriccio* volume. Deeper thematic and imagistic parallels can be observed between the two poets, particularly in their depiction of human suffering, transcendence, and guilt. These motifs hold a distinctive emphasis in both poets' lyrical worlds. This study also investigates how Pilinszky's unique aesthetic and thematic traits emerged in Hughes's poetry. Over the years of translation, it became increasingly evident that Pilinszky's biblical perspective gradually permeated Hughes's poetic vision, leading to a shift where, alongside his previously dominant mystical and mythical motifs, biblical interpretations of transcendence and guilt gained greater significance.

Uncovering the personal and intellectual dialogue between the two poets can contribute to a new contextualization of Hughes's oeuvre while also enriching the history of Pilinszky's reception in the English-speaking world.

The Transcendence of János Pilinszky

One of the most defining characteristics of János Pilinszky's poetry is its biblical perspective. Recurring motifs in his collections include the themes of sin, suffering, and redemption. The imagery of the Passion of Jesus Christ, in particular, gains prominence, representing both

individual and collective suffering. His oeuvre is rich in metaphors alluding to Good Friday; a prime example is the titular poem *Splinters* (Szálkák), but the motif of the tree is also significant. The tree can simultaneously symbolize Jesus Christ's cross, the suffering it represents, a fragment of the cross signifying the burden of the individual, and, in extension, the suffering of every human being. Moreover, this motif also reflects a transformation in Pilinszky's poetic vision, particularly evident in *Szálkák*. The 1972 collection provides the reader with a radical shortening of poems, a further intensification of poetic compression compared to his earlier works.

Ted Hughes's *Capriccio*

Hughes's poetry was not typically characterized by an explicit focus on personal themes; however, due to the historical background of *Capriccio*, along with its close connection to *Birthday Letters*, these works stand as exceptions within his oeuvre.

The *Capriccio* collection, containing twenty poems, was published in 1990 with twenty-five illustrations by Leonard Baskin. It was unique in Hughes's oeuvre, as he had never before published a collection with such a personal tone.

The collection *Birthday Letters* was published in 1998, just a few months before Hughes's death. The poems, shaped over thirty years, are addressed to his wife, the famous poet Sylvia Plath, recalling their shared memories and the story of their private lives, from their first meeting to Plath's tragic death.

Although the two volumes are closely connected and can be interpreted as counterparts to each other, this study focuses on the analysis of *Capriccio*.

Bajusz Anna

Babeş- Bolyai Tudomány Egyetem Hungarológia Doktori Iskola

Témavezető neve: Tánczos Vilmos

Az előadás címe:

Két korszak határán: Téglás István néprajzkutatói tevékenysége a 19. és a 20. század fordulóján Erdélyben

On the border of two eras: István Téglás's ethnographic activity at the turn of the 19th and 20th centuries in Transylvania

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Téglás István (1853-1915) a 19. század végén és a 20. század elején munkálkodó néptanító, régész és néprajzkutató, a turista mozgalom egyik úttörője, aki az akkori Erdélyben fellendülőben lévő néprajz- és folklórkutatás értékmentő munkájába bekapcsolódva tudományos gyűjtői tevékenységet is folytatott. Hivatásának köszönhetően kialakult interetnikus szemléletével igyekezett felkelteni a figyelmet nem csak a magyar kultúra, hanem a kisebbségek (szász, román, cigány) népi kultúrájának szépségére is, és törekedett azok sajátosságának bemutatására.

Munkamódszerének egyike a folyamatos jegyzetelés volt, melyekhez, tehetségéből adódóan, pontos és kidolgozott rajzokat mellékel. A néprajzi leírások és az ezekhez mellékelte rajzok segítségével az 56 fennmaradt jegyzetfüzetéből rekonstruálhatjuk az általa említett tárgyakat, népi motívumokat, de akár az épületeket, az út menti kereszteket is. Az 1900-as évek elején, amikor a jegyzetelés és rajzolás mellett már a gépi rögzítés is lassan kezdett elterjedni, ő is készít fényképfelvételeket. Az ezt követő években haláláig a médiumokat egyszerre és párhuzamosan használja, így szemtanúi lehetünk a rajzolás, mint dokumentum rögzítés és a fényképezés átmeneti időszakának.

Az iparosodás fellendülésével egyidőben égető kérdéssé válik a hiteles tárgyak megőrzésének mikéntje. Téglás a több éven át végzett kutatásaiból összeállt gyűjteményét az 1900-as évek elején Tordán múzeumba szervezte, leltározta és később látogathatóvá tette.

Téglás István hagyatéki anyagából kirajzolódik az a korabeli eszmeiség és módszertan, ahogyan a romantika és a már egyre erőteljesebben ható pozitívizmus közötti küszöbön átbillenő és közben a technika új vívmányaival is próbálkozó néprajzkutatás a 19. század végén önmagát igyekszik meghatározni, és így ebben az átmeneti korszakban lassú, de mégis jelentős változásokon megy keresztül.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

István Téglás, active in the late 19th and early 20th century, was one of those Transylvanian researchers who, as a result of the work derived from one's passionate interest, became high standard professionals.

Due to his profession and the resulting interethnic perspective, he sought to draw attention not only to Hungarian culture but also to the beauty of the folk culture of minorities (Saxon, Romanian, Gypsy), and he tried to introduce their unique characteristics. One of his working methods was continuous note-taking, to which, thanks to his talent, he added precise and elaborate drawings. In the early 1900s, when photograph recording was also slowly beginning to spread, in addition to taking notes and drawing, he also took photographs. In the following

years until his death, he used these mediums simultaneously, thus we can witness the transitional period between drawing as a means of documenting and photography.

With the boom of industrialization, the question of how to preserve authentic objects became a pressing issue. Téglás, upon moving to Turda in the early 1900s, organized his collection, which had accumulated from years of research, into a museum, inventoried it, and later made it accessible to the public.

The most interesting chapters of Téglás's ethnographic research are those moments when ethnography itself sought to define itself. Thus, the ensuing shifts in direction, the ethnography shifts from Romanticism to Positivism, experimenting with the achievements of technology, slowly but surely underwent significant changes. This is the process that Téglás, through his legacy, is able to show and make us feel as well.

Balázs Andrea

Károli Gáspár University of the Reformed Church Doctoral School of History, Hungary

Témavezető neve: Dr. Rigó Róbert

Az előadás címe:

„Szegény magyarok szegény püspöke”, Uzdóczy Zadravecz István ferences püspök meghurcolása 1945 után / “The Poor Bishop of Poor Hungarians”, Persecution of István Zadravecz Franciscan Bishop after 1945

Az előadás nyelve: angol.

Az előadás szinopszisa:

István Uzdóczy-Zadravecz Franciscan bishop was detained and arrested on the 8th of May, 1945 by the state power, and on the 15th of February, 1947 the people's court in Budapest sentenced him to 4 years in prison. The Court reduced the prison sentence of the bishop on the 8th of October and discharged him. With the help of his lawsuit and the correspondence, the documents of his inheritance, I would like to point out that although the court emphasized the importance of the dialogue between democracy and the church and the openness of the democratic state power into the churches, in the conclusion of the judgment the lawsuit can rightly be considered as a conceptual lawsuit against the church.

Regarding the extremely complex trial, which includes three counts dating back to the period between the two world wars, Frigyes Kahler, who processed the material of the trial in 2016, sees the need to condemn the Horthy era by the state authority on the one hand, and the beginning of the communist church persecution on the other. The activities of the Church Affairs Subdivision established within the State Protection Department (ÁVO) in 1946 and the State Office of Church Affairs established in 1951, which partially took over its activities, did not spare the Franciscans either. As a result of constant surveillance, interrogation, and imprisonment, many of them were forced into exile or executed.

In my presentation, I would like to present the different ideological background of the inter-war and post-World War II periods, and the destructive effect of the anti-Church state power acts after 1945, by exploring some aspects of the life of this exceptionally educated and charismatic church personality.

Balázs Gergely

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, zeneelmélet alprogram

Témavezető neve: Bozó Péter

Az előadás címe:

Gondolatok a Függő városról – Selmeczi György Kolozsvárhoz köthető műveinek értelmezési spektrumai

Thoughts on „The Pending City” – Interpretation Spectrums of György Selmeczi’s Works Related to Cluj-Napoca

Az előadás nyelve: angol.

Az előadás szinopszisa:

György Selmeczi, distinguished Hungarian composer is connected to Cluj-Napoca by a thousand strands, and the lecture will focus on the composer's works that are related to Transylvania's most significant cultural settlement, the "dependent city". The term itself is mentioned several times, in his cantata of the same title (2003) and in the 2004 series of events, or in the author's notes to his Songbook II (2020). In this way, he wishes to draw attention to the richness of Cluj-Napoca's poetry and spirituality, which we must preserve today, which is dependent on Europe's inertia. He points out that the city's cultural influence has been a continuity, but that the vicissitudes of the twentieth- and twentieth first- centuries are bringing its survival to a turning point.

In his opera Veron (2022), he depicts the musical life of Cluj-Napoca on the brink of war, while in Krónikás (2019) he presents a fictional historical time. In several of his works, the title itself indicates a reference to the city – Szép város Kolozsvár (mixed choir, 2018), Margó mozija 5. Kolozsvári promenád csellóra és zongorára (2014). Even with these specific examples, the driving force behind all his pieces is the influence of folk, prose, lyrical, theatrical and contemporary music that he has encountered there. The presentation is being prepared in collaboration with the composer, and the author of this study will soon publish a Catalogue of György Selmeczi's works.

Csete Borbála

PTE IDI

Témavezető neve: Gilbert V. Edit

Az előadás címe:

Magyar színházi fesztiválok / Hungarian theatre festivals

Az előadás nyelve: angol.

Az előadás szinopszisa:

Theater-focused festivals in Hungary uniquely blend tradition and innovation. They often showcase performances rooted in Hungarian folk culture, reimagined mythology, and history. These festivals emphasize experimental and alternative theater, including site-specific and immersive performances in unconventional spaces. They may serve as hubs for international collaboration, combining Hungarian and global artistic styles. Intimate venues and outdoor settings, like those in the Valley of Arts Festival or Ördögkatlan, enhance the audience experience by integrating natural landscapes. Many festivals spotlight emerging talents, providing a platform for young playwrights, directors, and actors. Workshops, discussions, and audience interactions are common, fostering community engagement. Multilingual performances and subtitles make these festivals accessible to international audiences. Hungary's theater festivals create a vibrant mix of cultural heritage and contemporary creativity.

Csire Márta

Doktoratsschule für Philologisch-Kulturwissenschaftliche Studien / Doktoratsstudium der Philosophie Hungarologie

Témavezető neve: Johanna Laakso

Az előadás címe:

Kisebbségi iskolarendszer a két világháború között Burgenlandban: A felsőőri magyar református iskola története a református egyházközség levéltárának dokumentumai alapján (1921-1938) / Minority school system in Burgenland between the two world wars: The history of the Hungarian Reformed school in Oberwart based on the documents of the Reformed parish archives (1921-1938)

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Az előadás a felsőőri (oberwarti) magyar református iskola történetével foglalkozik, amely 1921-ben felekezeti és kisebbségi iskolaként került be az osztrák oktatási rendszerbe Burgenlandban. Az új tartományt a soknemzetiségű lakosság és az ezzel járó nyelvi sokszínűség, valamint a nagyrészt felekezeti iskolarendszer jellemezte. A felsőőri református egyházközség iskolája is egyházi intézmény volt, már nem felelt meg az új társadalmi-politikai körülményeknek, az akkori Közép-Európában elavultnak és elmaradottnak számított. Az 1921 utáni új körülmények ellenére a felsőőri református egyházközség igyekezett fenntartani az iskolát; továbbra is elsősorban magyar nyelven folyt a tanítás, de 1922-től a német nyelv kötelező tantárgy lett. 1938-ban az iskolát – mint minden felekezeti iskolát – államosították, és a magyar nyelv oktatása megszűnt.

A tanulmány rövid áttekintést ad a magyar református közösség történetéről, és ismerteti azokat az eseményeket, amelyek 1921 és 1938 között meghatározták a magyar református iskola sorsát az osztrák iskolarendszeren belül. A kutatás a református egyházközség kevésbé kutatott levéltári anyagára és magángyűjteményekből származó dokumentumokra támaszkodik.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

The lecture deals with the history of the Oberwart Reformed School, which became part of the Austrian education system in Burgenland in 1921 as a denominational and minority school. The new federal state was characterized by a multi-ethnic population and the associated linguistic diversity as well as a largely denominational school system. The school of the reformed church community in Oberwart was one of these institutions. However, it was also unsuitable for the new socio-political circumstances and was outdated and backward in Central Europe at the time. Despite the upheavals after 1921, the reformed parish of Oberwart tried to keep the school running; the school continued to teach mainly in Hungarian, but from 1922 German became a compulsory subject. In 1938, the school - like all denominational schools - was nationalized and the teaching of Hungarian was discontinued.

This article provides a brief overview of the history of the Hungarian Reformed community and describes the events that determined the fate of the Hungarian Reformed school within the Austrian school system between 1921 and 1938. The research is based on the hitherto little-researched archives of the Reformed parish and on documents from private collections.

Csobády Csilla

KFE, KeTK, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, Magyar nyelv és irodalom oktatáselmélete

Témavezető neve: Bauko János

Az előadás címe:

Helynévhasználati változások szlovák–magyar kétnyelvű környezetben a Rozsnyói járásban

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A doktori tanulmányaim során három szlovák–magyar kétnyelvű településen végeztem helynévgyűjtést és helynév-szociológiai vizsgálatot, ezen belül konkrétan a helyiek névismeretét vizsgáltam. A kutatópontok Szlovákiában, a Kassai kerület Rozsnyói járásának délkeleti részén fekszenek a szlovák–magyar határ mentén. A falvak lakossága magyardomináns, ami a névhasználatban is tükröződik. A névhasználat változásának egyik vizsgálati szempontja az előadás során az, hogy mennyire kerülnek be szlovák nyelvű helynevek, helynévpárok a helyiek névhasználatába; hatással van-e a szlovák nyelvű turistatérképek helynévállománya a lakosok névismeretére. Az előadásban továbbá a névkontinuitás témáját járom körül, annak társadalmi vonatkozásait és oldalait is bemutatva. Vizsgálom, hogy a fennmaradt korábbi gyűjtésekből milyen nevek használatosak még ma is, illetve melyek azok a nevek, amik már nem ismertek, vagy csupán a passzív névkinccs részei. Keresem a választ a kérdésre, hogy mi lehet az oka egy-egy helynév fennmaradásának, míg mások eltűnésének a köztudatból. Az elemzés alapját kétéves kutatómunka előzte meg, melynek során történeti adatfeltárással, digitális forrásfeldolgozással és passzív megfigyeléssel, majd élőnyelvi adatgyűjtéssel, félig strukturált interjúk és mentális térképezés segítségével szereztem meg a szükséges adatokat. Ezeket egy adatbázisban gyűjtöttem össze, térképet és helynévszótárat készítettem, végül a névismereti elemzést végeztem el, aminek egy szelete az előadásban bemutatott anyag.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

During my university years, the main focus of my research was the collection and study of place names and place-name sociology. Within the latter, I focused mainly on the inhabitants' knowledge of place names. I have investigated the linguistic and extra-linguistic factors that influence the knowledge and use of place names, the acquisition of place names and the use of place names. I also explored the influence of the external environment, specifically the relationship between linguistic landscape and place-name knowledge. During my doctoral studies, I conducted such collections and research in three Slovak-Hungarian bilingual settlements: Hrušov (Körtvélyes), Jablonov nad Turňou (Szádalmás) and Hrhov (Tornagörgő). The research sites are located in Slovakia, in the southeastern part of the Rožňava district, along the Slovak-Hungarian border. The population of the villages is Hungarian-dominated in terms of their nationality and mother tongue, which is reflected in their use of names. One of the aspects of the study of the changes in naming in the course of the presentation is whether the Slovak (and sometimes Czech) place names on the Slovak tourist maps have an impact on the inhabitants' knowledge of names; to what extent Slovak place names and place name pairs are included in the name knowledge of the locals; whether Slovak place name variation appears. I will also try to explain the reasons for these answers. In the presentation, I will also explore the issue of name continuity, including its social aspects and sides. I will examine which names from the earlier collections are still in use today, and which names are no longer

known or are merely part of the passive name heritage. I seek to answer the question of what might be the reasons for the survival of some place names and the disappearance of others from the public consciousness. The analysis was based on two years of research, during which I collected the necessary data through historical data exploration, digital source processing and passive observation, followed by live language data collection, semi-structured interviews and mental mapping. As historical sources, I reviewed previous living language collections, monographs of settlements, descriptions of the surrounding region, monolingual and multilingual cadastral and military maps, and archival sources. I used online cadastral and tourist maps to collect digital data. For the live language collection, depending on the size of the municipality, 5-10% of the population was interviewed using semi-structured questions. Respondents were selected by quota sampling to ensure statistical relevance and sufficient representativeness. The sampling group included also people, who are the best experts in the place-name inventory of the municipality. The interviews were audio-recorded with the consent of the interviewees, and the anonymity of all persons except the namesakes is guaranteed by the researcher. Those interviewees who showed a willingness to depict their cognitive map on paper also produced a mental map. The data collected by passive and active methods were compiled in a database, followed by a map and a glossary of place names, and finally a place-name sociological analysis was performed, of which a part is presented in this paper.

Csókás Máté

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történettudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Zsinka László

Az előadás címe:

Beárazott múlt. Apróra váltott emlékezet- és identitáspolitika. – Priced past. History through Money.

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A pénz nemcsak az állam szuverenitásának és a gazdaság működésének szimbóluma, hanem az adott nemzet történelemfelfogását és műtszemléletét közvetítő eszköz, mint ilyen identitásképző elem.

A pénzműn és pénzjegyen megjelenő ábrák, szimbólumok és képi elemek tudatos szelekció eredményeként jöttek létre, így azok vizsgálata sokat elárul arról a politikai kultúráról, amelyik létrehozta azt: milyen események, fiktív vagy valós személyek, épített vagy természetes tájak jelennek meg vagy éppenséggel hiányoznak. A pénzeken megjelenő műtszemlélet közvetíthet egy jövőbe mutató „haladó” vagy „progresszív” tendenciát vagy éppenséggel rögzíthet és glorifikálhat egy-egy adott állapotot.

A pénz által közvetített „hétköznapi vagy banális nacionalizmus” lehetővé teszi, hogy a nemzeti érzés és emlékezet ne csak a politikai diskurzusban, hanem a mindennapi életben kézzel fogható valósággá váljon. A zsebünkben elhordott nemzeti identitás és a beárazott múlt tudattalan (és meglepően olcsó) módon járulhat hozzá a nemzeti kultúra és műtszemlélet fenntartásához, amelyekre a különféle emlékévek, megemlékezések és más jeles napokra kiadott érmék vagy bankjegyek ráerősíthetnek.

Az előadás ezért a forintérmék és bankjegyek története mellett azok emlékváltozatait helyezné előtérbe, azokat tekintené át 1946-tól napjainkig (némi kitekintéssel a korábbi idősakra). A forgalomban lévő pénz emlékváltozatai valamely forgalomban már meglévő és résztvevő forgalmi érmével vagy bankjeggyel azonos címletű, de képileg más, egy adott eseményhez, évfordulóhoz vagy „nemzeti értékhez” kapcsolódó ugyanolyan törvényes fizetőeszközök, mint normál változatuk. Az emlékváltozatok mellett a régebbi műltra visszatekintő emlékérmék szerepe szintén jelentős.

A fentebbiek vizsgálata az előadás szerint jó összehasonlítási alapot nyújthat a Kádár-rendszer, a rendszerváltás utáni időszak, valamint az Orbán-rendszer hangsúlyeltolódásairól és emlékezetpolitikai irányairól, felvetve ugyanakkor a kontinuitás és a diszkontinuitás kérdését is.

Összefoglalva az előadás amellet érvel, hogy a pénz nem csupán gazdasági eszköz, hanem funkcióját tekintve politikai és kulturális jelkép is, amely egy központilag meghatározott műtszemléletet közvetít.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

Money is not only a symbol of the sovereignty of the state and the functioning of the economy, but also a tool that conveys a given nation's perception of history and view of the past, as such an identity-forming element. Cash and banknotes has been valued beyond its monetary worth for its aesthetics and what it tells us about the historic and modern societies that created it.

The figures, symbols and pictorial elements appearing on coins and banknotes were created as a result of conscious selection, so their examination reveals a lot about the political culture that created them: what events, fictional or real people, built or natural landscapes appear or are simply absent. The view of the past appearing on coins can convey a

“progressive” tendency pointing to the future or can even record and glorify a given state of affairs.

The “ordinary or banal nationalism” mediated by money allows national sentiment and memory to become a tangible reality not only in political discourse but also in everyday life. The national identity carried in our pockets and the priced past can contribute unconsciously (and surprisingly cheaply) to the maintenance of national culture and views of the past, which can be reinforced by coins or banknotes issued for various anniversaries, commemorations, and other significant days.

The presentation would therefore focus on reviewing them from 1946 to the present day (with some perspective on the earlier period). Commemorative versions of money in circulation are legal tender instruments with the same denomination as a circulation coin or banknote already in circulation and participating in circulation, but with a different image and the same legal tender as their normal version, linked to a given event, anniversary or “national value”. In addition to commemorative versions, the role of commemorative coins looking back to the older past is also significant.

According to the presentation, the examination of the history of forint coins and banknotes, as well as their commemorative versions and of commemorative coins can provide a good basis for comparison on the shifts in emphasis and directions of memory policy of the Kádár-regime, the period after the Collapse of the Eastern Block, and the Orbán-era, while also raising the issue of continuity and discontinuity.

In summary, the presentation argues that money is not only an economic tool, but also a political and cultural symbol but an instrument closely linked to the coherence and identity. Banknotes and coins on the other hand can serve as an educational tool, introducing citizens and the global community to a nation’s cultural diversity, history, and heritage.

Ecsegi Erik

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola

Alprogram: Magyarország története a reformkor végétől napjainkig

Témavezető neve: Sándor Klára

Az előadás címe:

Sajnovicsnál hatvan évvel korábbra lehetne datálni a finnugrisztika kezdetét? Diskurzuselemzési szempontok a magyar nyelv rokonítása és a magyar nemzettudat között

Could we date the beginning of Finno-Ugric studies sixty years earlier than Sajnovics? Discourse analysis aspects of the relationship between the Hungarian language and Hungarian national consciousness

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A finnugor nyelvrokonság kutatástörténetének megalkotásakor rendre Sajnovics Jánost nevezik meg mint az első tudóst, aki megfigyeléseit az 1770-ben kiadott Demonstratio idioma ungarorum et lapponum idem esse című művében publikálta. A magyar nyelv finnugor nyelvekkel való rokonításának gondolata azonban már korábban is diskurzus tárgyát képezte a göttingeni egyetem körében. Ennek egyik példája Czvittinger Dávid 1711-es Specimen... című – egyébként irodalomtörténeti – munkájának bekezdése, melyben Johann Georg von Eckhart szavaival érvel Otrokocsi Főris Ferenc hun-magyar azonosság gondolata ellen. Előadásomban azzal a kérdéssel foglalkozom, miért maradt ki a finnugor nyelvrokonság kutatástörténetének belső történetéből az a kutató, aki néhány évtizeddel Sajnovics előtt már leírta, hogy a magyar és a finn nyelv rokon. Mindezt a paradigma belső történetkonstrukciójának szempontjait figyelembe véve vizsgálom majd. Czvittinger a német történészre és nyelvészre hivatkozva azt állítja, hogy a magyarok a „messze szétszóródott finnekkel alkottak egy törzset. (...) kíváncsi utazók rájöttek, hogy még mindig beszélnek a finn nyelvvel rokon nyelvet.” A nyelv és nép rokonsága közötti különbség még a 19. század utolsó harmadában is sok neves nyelvésznél elmarad, illetve nem tárgya a nyelvhasználat szemléletének, így természetes, hogy a 18. század elején a magyar és a finn törzsek együttélése és nyelvük közötti hasonlóság egy diskurzuson belül folyik.

A magyar és a finnugor nyelvek közötti hasonlóság nemzetközi meglétének egyik következménye az az elhatározás is, hogy Hell Miksa felkéri Sajnovics Jánost, hogy kísérje el lappföldi útjára, hiszen kellett valaki, aki jól beszéli a magyar nyelvet, így hatékonyabb megfigyelője lehet a két nyelv közötti hasonlóságra. Sajnovics János idem esse (azonos) gondolata fogalomtörténetileg is sok érdekességet hordoz magában, de a magyar nemesség jogait erősen megkérdőjelező, esetlegesen kétségbevonó nyelvrokonság (és néprokonság) szinte azonnal politikai aspektusait nyitotta meg az erről szóló diskurzusnak, amelynek különböző versekben, esszéekben való kifejezése nem merül ki annyiban, hogy a hunok dicsőbb rokonoknak bizonyulnak, mint a lappok.

Czvittinger Dávid fent említett gondolata azért is érdekes, mert sem Zsirai Miklós 1937-es, sem Pápay József 1922-es munkájában nem szerepel Czvittinger neve. Tudománytörténeti szempontból kérdéses, hogy a különböző nyelvek közötti hasonlóságokról szóló diskurzusokat honnantól tekintjük a történeti összehasonlító nyelvészet közvetlen előzményének. Feltevésem szerint a magyar nyelv különböző nyelvekkel való rokonítási gondolatait (ebbe beletartoznak a finnugor nyelvek is), és a történeti összehasonlító nyelvészet metodikailag megalapozott, nyelvtudományon belüli (korábban nyelvi alapon megközelítő)

argumentációkat, diskurzusokat érdemes külön-külön is megvizsgálni, és a kettő közötti határvonalat ezek mentén meghúzni. Ebből a szempontból a magyar és finnugor nyelvek közötti hasonlóságot fejtegető korai szövegekkel kapcsolatban érdemes feltenni a kérdéseket, hogy milyen diskurzushoz, milyen szinten, milyen metodikai alapokon, milyen szempontból és milyen kimutatható hatásmechanizmusokkal szól hozzá? A kérdéseknek számtalan terminológiai, kultúrtörténeti, tudománytörténeti vonzata van. A témával kapcsolatban az elutasítottság – elfogadottság kérdésköre hangsúlyos. Másik feltevésem szerint a magyar nyelv finnugor nyelvekkel való rokonításának, hasonlításának elemzéséből nem maradhat ki az előjogaiban, így pozícióiban megkérdőjelezett magyar nemesség természetes ellenérzése. A képet tovább színesíti, hogy nyelvtudomány intézményesülése abban a korszakban történik, amikor a magyar nemzetfogalom jelentésváltozáson (bizonyos szempontból jelentésbővülésen) megy át. Érdemesnek tartom megvizsgálni a magyar nyelv eredetének diskurzusait a nemzettudat változásainak tükrében.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

When establishing the history of research on Finno-Ugric linguistic affinities, János Sajnovics is often cited as the first scientist to publish his observations in his *Demonstratio idioma ungarorum et lapponum idem esse*, published in 1770. However, the idea of Hungarian being related to the Finno-Ugric languages had already been the subject of discussion at the University of Göttingen. One example is a paragraph of Dávid Czvittinger's 1711 work *Specimen...*, which is also a work on the history of literature, in which he uses the words of Johann Georg von Eckhart to argue against the idea of Hun-Hungarian identity of Ferenc Otrokocsi Főris. In my lecture, I will address the question of why the researcher who wrote a few decades before Sajnovics that the Hungarian and Finnish languages were related was left out of the inner history of the history of research into Finno-Ugric language affinities. I will examine this from the perspective of the internal history construction of the paradigm. Czvittinger, referring to the German historian and linguist, claims that the Hungarians "formed a tribe with the widely dispersed Finns. (...) Curious travellers discovered that they still spoke a language related to Finnish." Even in the last third of the 19th century, the distinction between the kinship of language and people was not made by many prominent linguists, or was not the subject of their approach to language comparison, so it is natural that in the early 18th century the coexistence of the Hungarian and Finnish tribes and the similarity between their languages was the subject of a discourse.

One of the consequences of the international similarity between the Hungarian and Finno-Ugric languages was the decision of Miksa Hell to ask János Sajnovics to accompany him on his trip to Lapland, as he needed someone who spoke Hungarian well, so that he could be a more effective observer of the similarity between the two languages. János Sajnovics' idea of *idem esse* (same) is interesting from a conceptual-historical point of view, but the linguistic (and ethnological) affinity, which strongly questioned and possibly challenged the rights of the Hungarian nobility, almost immediately opened up political aspects of the discourse on this subject, the expression of which in various poems and essays does not end with the Huns proving to be more glorious relatives than the Lapps.

The above-mentioned idea of Dávid Czvittinger is also interesting because neither Miklós Zsirai's 1937 nor József Pápay's 1922 work mentions Czvittinger's name. From the point of view of the history of science, it is questionable from where the discourse on the similarities between different languages can be regarded as a direct precursor of historical comparative linguistics. In my view, it is worth examining separately the ideas of Hungarian's affinities with different languages (including Finno-Ugric languages) and the methodologically grounded arguments and discourses of historical comparative linguistics within linguistics (previously approached from a linguistic basis), and drawing the line between the two. From this point of view, it is worth asking, in relation to the early texts discussing the similarities

between Hungarian and Finno-Ugric languages, to what discourse, at what level, on what methodological basis, from what point of view and with what detectable mechanisms of influence does it contribute? These questions have a myriad of terminological, cultural-historical and scientific-historical implications. The issue of rejection - acceptance is a key one. My second hypothesis is that the analysis of the affinities and comparisons of the Hungarian language with the Finno-Ugric languages cannot leave out the natural opposition of the Hungarian nobility, whose privileges and positions were questioned. The picture is further coloured by the fact that the institutionalisation of linguistics is taking place at a time when the concept of the Hungarian nation is undergoing a change of meaning (in some respects an expansion of meaning). I find it worthwhile to examine the discourses on the origins of the Hungarian language in the light of changes in the concept of nationhood.

Matúš Guziar

Károly Egyetem, Prága, Csehország, Szlovák irodalmak

Témavezető neve: Görözdi Judit

Az előadás címe:

A holokaust traumatikus eseményei Gábor Zoltán Orgia című regényében; Traumatic events of the Holocaust in Zoltán Gábor's novel Orgy

Az előadás nyelve: angol.

Az előadás szinopszisa:

The study will focus on the interpretation of Gábor Zoltán's recent novel called Orgy (Orgia, 2016), which thematically returns to the tragic events of the Second World War, specifically to the time of the Arrow Cross Party's terror of the Jewish population of Budapest. The literary text was highly appreciated by literary critics, as the author based its plot on his own historical investigation, which included research in archives and oral history techniques. The article thus asks how one can write about the Holocaust today, and specifically from the position of an author who is not a direct witness of the presented events. The aim of the study is therefore to name the particularities of the text and its significant place in contemporary literary production, since the novel can be described as a borderline case in terms of its genre classification, moving between documentary and fiction. The paper will present an interpretation of the novel in relation to the depiction of the events of the Jewish Holocaust and its social function in the treatment of the contemporary narrative of this trauma. The analysis of the text adheres, among other things, to the notion of cultural trauma of the American sociologist Jeffrey C. Alexander, who uses it in the context of the Holocaust in connection with the formation of the collective identity of a particular society. The analysis thus addresses the question to what extent this novel, more than seventy years after these traumatic events, contributes to the contemporary debate on the Holocaust, with an emphasis on the collective memory of current Hungarian society.

Hajabács Zsuzsa

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet. Szak: Magyar nyelv és irodalomoktatás elmélete

Témavezető neve: Szabó Mihály Gizella

Az előadás címe:

Az anyanyelv mint az angol szókincsfejlesztés eszköze *The Mother Tongue as a Tool for English Vocabulary Development*

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Míg a „klasszikus nyelvek” oktatásakor fontos szerepet játszott a nyelvtani-fordító módszer, a 18. és 19. században a „modern nyelvek” tanításának hatására az anyanyelv lassan eltűnt az idegen-nyelv-oktatásból. A direkt módszer képviselői szerint ezeket a nyelveket nem lehet ugyanúgy tanítani, mint a klasszikus, holt nyelveket. Az anyanyelv száműzetésbe került, így a fordítás is irrelevánssá vált az idegennyelv-oktatásban. Ennek ellenére a valóságban gyakori, hogy az angoltanár a diákokkal közösen fordítja le az új tananyagot, szükség esetén anyanyelven magyarázza meg az új szavak jelentését és a nyelvtani szabályokat, valamint anyanyelven nyújt további magyarázatot, ha diákok többszörös próbálkozás után sem értik meg az angolul elmondott információkat. Az elmélet tehát nem egyezik a gyakorlattal.

Kutatásom elsődleges célja az anyanyelv és a fordítás helyzetének és szerepének feltárása az angol nyelvoktatásban, konkrétan szlovákiai magyar tanítási nyelvű középiskolákban. Előző kutatások eredményei alapján elmondható, hogy az anyanyelv leginkább a nyelvtani magyarázatok, szókincsfejlesztés és instrukciók adása során jelenik meg az angolórakon. Jelen tanulmányban szókincs fejlesztésével kapcsolatos anyanyelvhasználatot tárom fel.

A kutatás során arra összpontosítok, hogy a pedagógus milyen módszerekkel ismerteti az új szavakat és jelentésüket a tanulókkal, tehát hogy először megpróbálja-e angol nyelven, esetleg magyarul körülírni az új szavakat, vagy inkább a fordítást, a célnyelvi ekvivalens megadását preferálja. A rohamosan fejlődő digitális és mesterséges intelligencia eszközök hatására egyre fontosabb megtanítani a diákoknak azt is, hogy milyen forrásokat használhatnak a hiteles és pontos információk megtalálására. Ezért a kutatás során azt is figyelem, hogy az új szavak tanításakor a pedagógusok alkalmazznak-e nyomtatott és/vagy online szótárakat, esetleg más digitális segédeszközöket (pl. gépi fordítót, mesterséges intelligencia eszközöket, interaktív online programokat stb.).

A kutatást a 2024/25-ös tanévben végeztem el szlovákiai magyar tanítási nyelvű középiskolákban, kutatási módszerként pedig óramegfigyelést és strukturált interjút alkalmaztam. Az óramegfigyelések során a pedagógus anyanyelv-használatára figyeltem, konkrétan az új szavak és jelentésük bemutatása során. A strukturált interjúk segítségével felmértem, hogy mi az angoltanárok véleménye az anyanyelv és a fordítás használatáról az angol nyelvoktatásban.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

While classical languages (like Greek and Latin) used to be taught using the grammar-translation method, during the past century the mother tongue has slowly disappeared from foreign language teaching because according to some, modern languages cannot be taught in the same way as the classical ones. Thus, the mother tongue has been exiled, and with it translation has also become irrelevant in foreign, in this case English language teaching. Despite this, today it is quite common for the English teacher to translate new material together

with the students or explain the meaning of new words and grammatical rules and provide further explanations in the mother tongue. The theory therefore does not match the practice. The primary aim of my research is to explore the status and role of the mother tongue and translation in English language teaching. Based on the results of previous research, it can be said that the mother tongue is most often used in English lessons during grammar explanations, vocabulary development and while giving instructions. In this study, I explore the use of the mother tongue in relation to English vocabulary development.

During the research, I focus on the methods by which teachers introduce new words and their meanings to students, i.e. whether they first try to describe the new words in English, or perhaps in Hungarian, or whether they prefer to translate them/provide the target language equivalent. With the rapid development of digital and artificial intelligence tools, it is increasingly important to teach students what sources they can use to find authentic and accurate information. Therefore, during the research, I also pay attention to whether teachers use printed and/or online dictionaries, or other digital aids (e.g. machine translators, artificial intelligence tools, interactive online programs, etc.) when teaching new words to their students.

I conducted the research in Slovak high schools where the language of instruction is Hungarian, in the academic year of 2024/25. I used classroom observation and structured interviews as research methods. During the classroom observation I focused on the teacher's use of their mother tongue while introducing new words and their meanings to their students. The structured interviews revolve around the teachers' attitude towards the use of their mother tongue and translation in English language teaching, especially as a tool for vocabulary development.

Haramza Kristóf

Pázmány Péter katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: dr. Radvánszky Anikó

Az előadás címe:

A zaklatottság nyelvi és mentális kifejeződése Tersánszky Józsi Jenő: Viszontlátásra, drága... című kisregényében

The linguistic and mental expressions of confusion in Jenő Józsi Tersánszky's short novel "Viszontlátásra, drága..."

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A zaklatottság nyelvi és mentális kifejeződése Tersánszky Józsi Jenő: Viszontlátásra, drága... című kisregényében

Tagolás, iram, arányosság – emeli ki e három fogalmat Németh László észrevételei alapján Thomka Beáta, Tersánszky Józsi Jenő egyik első kisregényének narratív vizsgálatában. A Viszontlátásra, drága... még töredezett mondatszerkezetében is mértékadó: A levélregény műfaját felhasználva tényeket, átélt borzalmakat sorakoztat fel, az egyéni életút keretében. A regény zaklatott tempójára már az elsők között, Ady Endre is felfigyelt, a könyvről írt 1916-os méltatásában: „Különös, hogy háborússá igazán csak az teteti a regényt, hogy valami ideges, kapkodó előremenésfajta érzik rajta.” Épp a sürgetés eszköze adja meg az anarchikus életmód hitelességét.

További különlegessége e háborús memoárnak, hogy a szerző az apokaliptikus I. világháború szinte riport-szerű tapasztalatait női elbeszélésmódon keresztül tárja elénk. Nela, a galíciai lány a külső pusztítások közepette ébred magára: benső érzelmeivel, meghasonlott képzelgéseivel és erotikus vágyaival küszködve fedezi fel önmagát, s a személyéből fakadó feloldhatatlan dilemmákat.

Az 1916-ban megjelent "Viszontlátásra, drága..." című kisregény másfelől egy minta is: az elesett nő erkölcsi züllése a háború időszaka alatt. Ezt a narratív folyamatot Tersánszky megőrzi, továbbviszi és módosítja is későbbi műveiben, így például a 1926-os A margarétás dal kompozíciójában.

Előadásom alapját három főbb szempontrendszerre alapozom: egyrészt szeretném felidézni a művel kapcsolatos recepciótörténet főbb megállapításait, bizonyítva ezzel, hogy a "Viszontlátásra, drága..." már saját korában is kellő méltatásban részesült, tematikáját tekintve pedig az egyik legelső háborús regényként tartották számon, a 20. századi magyar irodalomban. Másrészt szeretnék rátérni Tersánszky első, híressé vált művének narratív és szerkezeti sajátosságainak vizsgálatára: a levélregény műfajának átformálására, a nyelvi alakzatok és képek sűrítésére, stílustörésekre és dinamikára, az akadozott beszédmodorra stb. Végül a nagy háborúban háttérbe szorított női sorsok kérdéskörét vizsgálnám, összehasonlítva Tersánszky női alakját további magyar irodalmi példákkal.

Kulcsszavak: háborús regény, zaklatottság, női elbeszélésmód, narratív vizsgálat

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

The linguistic and mental expressions of confusion in Jenő Józsi Tersánszky's short novel "Viszontlátásra, drága..."

Editing, pacing, proportion - these are the three concepts highlighted by Beáta Thomka in her narrative analysis of one of Jenő Tersánszky's first short stories, based on the comments of László Németh. "Viszontlátásra, drága..." is already authoritative in its fragmentary sentence structure: using the genre of the epistolary novel, it presents facts and horrors experienced in the context of an individual life journey. On the other hand, it is precisely the device of urgency that gives credibility to this anarchic life journey.

"Viszontlátásra, drága..." is one of the first surviving war novels of 20th century Hungarian literature. In my lecture I would like to focus on the narrative and structural features of Tersánszky's first famous work: the transformation of the genre of the epistolary novel, the condensation of linguistic figures and images, the stylistic breaks and dynamics, the artificiality of speech, etc. Finally, I would like to examine the issue of the fate of women marginalized in the great wars by comparing Tersánszky's female figure with other examples in Hungarian literature.

Jakab Júlia

Hungarológia Doktori Iskola, Bölcsészettudományi Kar, Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Témavezető neve: T. Szabó Levente

Az előadás címe:

Egy többszörös határátlépés története: kelet-közép-európai transznacionális színésznők mint írók és dramaturgok a 19. század második felében/ A story of multiple border crossings: East-Central European transnational actresses as writers and playwrights in the Second Half of the 19th Century

Az előadás nyelve: angol.

Az előadás szinopszisa:

The national framework of Hungarian theater historiography often obscures the multilingual realities of 19th-century theatrical life. Since the mid-19th century, the dominant historical narrative has focused on the development of Hungarian-language theater, presenting monolingual national theater as the only legitimate model. This historiographical approach marginalizes actors and actresses who performed beyond national borders, navigated foreign linguistic and cultural contexts, and, in some cases, changed languages in their professional careers. While international scholarship has increasingly explored transnational theater, little attention has been given to performers from Eastern Europe—some of whom achieved extraordinary success—and their unique strategies for crossing linguistic, cultural, and geographical boundaries.

This presentation examines how 19th-century Hungarian-born actresses, who built successful transnational careers—particularly in German and American theater—navigated these multiple border crossings. It explores how multilingualism, cultural adaptation, and "foreign" identity was conceptualized throughout their careers. What strategies did they use to legitimize themselves as performers from Eastern Europe? How did they integrate into foreign theatrical markets and establish themselves as successful artists?

Beyond linguistic and cultural transitions, these actresses also engaged in another form of boundary crossing: challenging traditional gender roles within the theatrical profession. Many of them sought recognition not only as performers but also as writers, playwrights, and translators—roles that were relatively rare for women in the 19th-century theater world. Their engagement in literary and dramaturgical work was not merely an extension of their acting careers but a deliberate attempt to establish themselves as intellectual and creative figures. By focusing on case studies of these actresses who ventured into literary and dramatic authorship, this presentation sheds light on the intersection of theater, migration, gender roles in 19th-century East-Central Europe.

These case studies contribute to a broader understanding of modern transnational theater as a global phenomenon while challenging historiographical narratives that prioritize national frameworks. Furthermore, they demonstrate how these actresses followed the model of famous international star actors, as well as how they actively shaped theatrical and literary cultures across linguistic and national borders, revealing that the history of theater in East-Central Europe cannot be fully understood without considering its transnational dimensions.

Kispál Anita

SZTE BTK Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola, Modern magyar irodalom és kultúra

Témavezető neve: Szabó Gábor Zsolt

Az előadás címe:

Ellenségkép és identitás a Kádár-kori krimiben, Enemy image and identity in Kádár period crime fiction

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A dolgozat Mattyasovszky Jenő Hód-regényei és Ian Fleming James Bond regényének összehasonlító elemzésével a popularitás és az ideológiai befolyásolás metszetében, ideológiakritikai és nyelvfilozófiai elméletek segítségével értelmezi a Kádár-kori szocialista krimi néhány korszak- és térség-specifikus vonását. Az 1957 utáni történeti, sajtótörténeti és irodalompolitikai kontextus ismertetése hozzájárul a művek ellenségképének, és identitás-teremtésének interpretációjához, a szocialista realista diskurzus nyelvi jellemzőinek tudatosításához. Az ellenségkép megkonstruálását aszimmetrikus ellenfogalmak segítségével magyarázó Kosellecki elgondolás, Arendt totalitarizmus-elemzése és Marcuse Az egydimenziós ember című művének társadalomanalízise alapján értelmezi a kapitalista és a szocialista superkém karakterének ideológiai keretezettségét, amelyben az ideális szocialista állampolgár alakja formálódik meg. Az összehasonlított regények elbeszéléstechnikáját meghatározó onnipotens narráció az indoktrinációt célozza, ami a műfaj sajátosságainak megfelelően, a szórakoztatás révén valósul meg. A dolgozat így közvetetten rámutat a kádárizmus irodalompolitikai törekvésének, a popularitás propagálásának politikai funkciójára és korszakképző narratívájára is.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

In this study, a comparative analysis is undertaken between Jenő Mattyasovszky's first three Hód novels and the iconic James Bond novels by Ian Fleming. The study reveals unique characteristics of socialist crime fiction from the Kádár-era, highlighting how these works intersect conceptual popularity with ideological influence. The Hód novels are postulated as the Hungarian adaptations of the James Bond archetype, employing theories of ideological criticism and linguistic philosophy to unpack the portrayal of characters and narrative techniques endemic to socialist crime fiction.

The context of historical events, press, and literary politics post-1957 is explored to bolster the interpretation of these works as embodiments of socialist James Bond narratives. This interpretation enhances our understanding of how these novels contribute to the depiction of adversaries and the construction of identity. It also brings to light the distinctive linguistic features of the socialist realist discourse prevalent during this era.

The research places the creation of the super-spy character within the broader spectrum of Eastern European cultural dynamics. Controlled top-down by the Ministry of the Interior, which is documented in numerous examples within this study, and driven by reader demand, the popularity of socialist crime fiction witnessed a significant rise. The proliferation of editions and the lack of alternative narratives helped cement the profound popularity of these 'Eastern James Bond' stories.

Using Reinhart Koselleck's theories that describe the semantics of asymmetric oppositions, this study dissects the conceptual underpinnings of capitalist versus socialist spies. Moreover, drawing on Hannah Arendt's theory of totalitarianism and Herbert Marcuse's notion of the

one-dimensional man, it explores the irreconcilable ideological dichotomy between opposing global views presented in these narratives.

Mattyasovszky's novels present an alternative historical narrative through the lens of framing the enemy, which seamlessly integrates into the dissemination of ideological doctrines. The analysis particularly emphasizes the portrayal of the ideal socialist citizen, highlighting key facets of socialist realist discourse, such as the transformation of personality, the renunciation of individual will, and the emphasis on self-regulation. These aspects are further illuminated by relying on research by Tamás Scheibner, which examines the parallel and diametrically opposed methods of post-1953 publicity.

The narrative techniques employed in the compared novels – omnipotent narration, thorough investigation, and the framing of doubt – align with expected reader behaviors and are geared towards indoctrination through entertainment. Thus, the study indirectly addresses the political function and epoch-defining narrative of the literary-political aspirations of Kádárism and its drive for mass appeal. Through this comprehensive analysis, the study not only deciphers the political functions embedded in the narratives but also underscores a significant epoch in the history of literary-political narratives.

Kovács Péter Zoltán

Hungarológia Doktori Iskola (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár)

Témavezető neve: Berszán István

Az előadás címe:

Új korszak az olvasásban? A középiskolás generáció olvasási szokásai / A New Era of Reading? The High School Generation's Reading Habits

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Létrejött-e egyfajta korszakváltás az olvasáskultúrában? Másként, illetve mást olvas-e az okoseszközök korában szocializálódott fiatal, mint az előző korszakok generációi? Hol van a cezúra? A rendszerváltás, a számítógép, az internet, az okoseszközök elterjedése jelentik-e azt? Ezekre és ehhez hasonló kérdésekre keresem a választ az előadásomban, mely egy 2024 folyamán általam lefolytatott nagy mintás, kérdőíves kutatásra épül. A vizsgált alappopulációt az erdélyi, magyar nyelven tanuló középiskolások jelentik, ily módon negyedszázad óta ez az első reprezentativitásra törekvő, Magyarország határain túli olvasásszociológiai felmérés, mely a kérdéssor változatossága okán szervesen képes kapcsolódni úgy a magyarországi kutatók korábbi eredményeihez, mint az erdélyi és Kárpát-medencei kultúrszociológia jelen meglátásaihoz.

Hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy korábban minden társadalmi réteg többet olvasott, s azt is, hogy a mai fiatalok egyáltalán nem szeretnek olvasni. Előadásomban kísérletet teszek a vélekedések megdöntésére (vagy adott esetben árnyalására), miközben olyan témákra is kitérek, mint a klasszikus (iskolai és nem iskolai) szerzők népszerűségének alakulása, hanyatló és emergens műfajok, a népszerű irodalom kérdése, globalizálódás és amerikanizálódás. Igyekszem emellett olyan viszonyítási pontokat is kijelölni, amelyek segíthetik a 21. századi kutató a középiskolások kulturális fogyasztási szokásainak leírásában: ilyenként megemlítem a BookTokot, a Netflixet, a kiscsoportok szerepét, miközben igyekszem nem figyelmen kívül hagyni olyan klasszikus demográfiai faktorokat, mint a lakhely, a nem vagy a szülők iskolázottsága.

Az előadás végső kérdéseként megpróbálom azt meghatározni, hogy beszélhetünk-e az olvasási szokásokat érintő korszakváltásról úgy, hogy ne essünk a (részben a korábban a szakma által létrehozott, részben laikus) sztereotípiák csapdájába, hanem valóban közelebb kerülhessünk nemcsak a középiskolások, de a jelen és jövő (bölcsész)hallgatóink olvasmányvilágához.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

Has There Been a Shift in Reading Culture? Do young people who have grown up in the age of smart devices read differently or read different things compared to previous generations? Where is the dividing line? Does it lie in the political transition, the spread of computers, the internet, or the proliferation of smart devices?

In my presentation, I seek answers to these and similar questions, drawing on a large-scale survey study I conducted in 2024. The target population of the study consists of high school students in Transylvania who study in Hungarian. As such, this is the first reading sociology survey in a quarter of a century conducted beyond Hungary's borders with the aim of representativity. Thanks to the diversity of the questionnaire, the study is capable of connecting organically both to previous findings by Hungarian researchers and to current perspectives in Transylvanian and Carpathian Basin cultural sociology.

We tend to assume that in the past, every social group read more and that today's young people do not enjoy reading at all. In my presentation, I aim to challenge (or nuance) these assumptions while also exploring topics such as the changing popularity of classical authors (both in and outside the school curriculum), the decline of certain genres and the emergence of new ones, the role of popular literature, as well as the impact of globalization and Americanization.

Additionally, I strive to identify reference points that can help 21st-century researchers describe high school students' cultural consumption habits. These include platforms such as BookTok and Netflix or the role of small peer groups, while also considering classic demographic factors such as place of residence, gender, and parents' educational background. As the concluding question of my presentation, I will attempt to determine whether we can truly speak of a shift in reading habits without falling into the trap of stereotypes – some created by the academic field itself, others by lay perceptions. Instead, my goal is to gain a deeper understanding of not only high school students' reading habits but also the reading world of current and future (humanities) students.

Kovács Patrícia

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara,
Magyar nyelv és irodalom tanításának módszertana

Témavezető neve: Petres Csizmadia Gabriella

Az előadás címe:

*A szlovákiai magyar alapiskolák 3. osztályos tanulóinak
interperszonális képességeinek felmérése*

*Survey of interpersonal skills of 3rd grade students in Hungarian
primary schools in Slovakia*

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Előadásomban a szlovákiai közoktatás közelgő paradigmaváltásának, az inkluzív oktatás gyakorlati megjelenésének egy szegmensével, a multikulturális nevelés olvasáspedagógiai hasznosíthatóságának előkészítésével foglalkozom. Az előadásban a 2026-tól érvénybe lépő iskolareformot mint korszakhatárt értelmezem, amely a 2008-as reformban megalapozott, kompetenciaalapú oktatási gyakorlatot az inkluzív nevelési szemlélettel teljesíti ki, és az eddigi ún. keresztantárgyakat holisztikus megközelítéssel építi az edukációs folyamatba. Kutatásom az inkluzív nevelés egyik fontos területével, a multikulturális neveléssel foglalkozik, annak állapotfelmérésébe kínál betekintést. Vizsgálatom fókuszában a multikulturális érzékenyítés és az interperszonális képességek fejlesztése áll. Munkám betekintést nyújt a szlovákiai magyar alapiskolák harmadik évfolyamos tanulóinak interperszonális képességeibe a multikulturális nevelés keretrendszerébe mentén. Empirikus vizsgálatom keretében egy országos kérdőíves felmérést mutatok be, melynek célja a gyermekek kulturális sokszínűséghez való viszonyulásának, a környezetükben megjelenő kulturális különbségek érzékelésének, valamint interkulturális érzékenységi szintjének feltérképezése. A felmérés kitér arra is, hogy a tanulók olvasmányélményeik során mennyiben találkoznak multikulturális tartalmakkal. A kérdőíves felmérés összegzése egy szélesebb kutatás alapját képezi, melynek célja egy interkulturális érzékenyítésre fókuszáló olvasáspedagógiai projekt kidolgozása lesz.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

In my presentation, I will deal with a segment of the upcoming paradigm shift in Slovak public education, the practical appearance of inclusive education, and the preparation of the usability of multicultural education in reading pedagogy. In the presentation, I interpret the school reform that will come into effect in 2026 as an era boundary, which will fulfill the competency-based educational practice established in the 2008 reform with the inclusive education approach, and will build the so-called cross-curricular subjects into the educational process with a holistic approach. My research deals with one of the important areas of inclusive education, multicultural education, and offers insight into its status assessment. The focus of my study is on multicultural sensitization and the development of interpersonal skills. My work provides insight into the interpersonal skills of third-year students of Hungarian primary schools in Slovakia along the framework of multicultural education. As part of my empirical investigation, I present a national questionnaire survey, the aim of which is to map children's attitudes towards cultural diversity, their perception of cultural differences in their environment, and their level of intercultural sensitivity. The survey also addresses the extent to which students encounter multicultural content during their reading experiences. The

summary of the questionnaire survey forms the basis of a broader research, the aim of which will be to develop a reading pedagogy project focusing on intercultural sensitivity.

Kőnig Julianna

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Doktori Iskola, Zenetudományi alprogram

Témavezető neve: Czagány Zsuzsa

Az előadás címe:

*A középkori lamentációk liturgikus kontextusa és helyi jellegzetességei /
Liturgical Context and Local Characteristics of Medieval Lamentations*

Az előadás nyelve: angol.

Az előadás szinopszisa:

My upcoming dissertation will explore the traditions of medieval lamentations, focusing on their historical, liturgical, and musical significance. The lamentations, which appear as lessons during the first nocturn of matins of the Sacred Three Days leading up to Easter, present a unique form that offers valuable insight into the spiritual and emotional atmosphere of the medieval period.

In my presentation, I will discuss part of my research, particularly the liturgical context of this genre, with a focus on the Officium Tenebrarum, a key service in the ritual of the Holy Week. The Officium Tenebrarum is a deeply emotional and charged liturgical Office, in which lamentations play a central role, serving as a means of expressing sorrow and reflection during this solemn period.

As the prominent Hungarian chant scholar László Dobszay has pointed out: "The liturgy is both a common European heritage and a means of expressing the identity of smaller communities."¹ Through analysis of medieval manuscripts, I aim to examine how the genre of lamentations reflects local characteristics, revealing regional variations within the broader liturgical tradition.

1 „A liturgia egyszerre európai közkincs és a kisebb közösségek identitásának kifejezője.” In László, Dobszay, „A középkori magyar liturgia István kori elemei?” in Szent István és az államalapítás ed. by Veszprémi László (Budapest: Osiris, 2002), 506–510.

Locker Dávid

ELTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető neve: Gintli Tibor

Az előadás címe:

„Fogatlan l’art pour l’art” és „avantgarde hóbortok” között – a két világháború közötti magyar irodalmi modernség korszakolási kísérletei

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Kevés irodalomtörténeti problémát övez akkora szakmai disszenzus, mint a modernség belső tagolódásának kérdését. Különösen igaz ez a két világháború közötti korszakra, amelyet, mint látjuk, egy külső diszciplína – a történettudomány – segítségével a legkönnyebb megnevezni. Az elmúlt félszáz év szakmai diskurzusában több korszakjelölő terminus is meghonosodott a kérdéses évtizedekről a „későmodernségtől” a „klasszicizáló” vagy „hagyományörző modernségen” át a „szintetizáló modernségig.” Közös ezekben a kategorizációkban az, hogy elkülönítik a korszak meghatározó irodalmi karakterét mind a századvég esztétizáló irányzataitól, mind a tárgyalt évtizedekbe történetileg beékelődő avantgarde-től. A metadiszkurzív kereteken túl a korszak alakítóinak önszemléletét is gyümölcsöző vizsgálati témának tartom. Az ezen okból tárgyalni szándékozott szerzők (pl. Komlós Aladár, Halász Gábor, Szerb Antal, Babits Mihály) nyilatkozataiban jól tetten érhetők a konferencia felhívásában is érintett korszakolási szemléletek „közvetítő” típusa: nemcsak a korábbi korszak reprezentatív szerzői ódzkodtak a korábbi poétikáktól való radikális szakítástól – még ha sokan deklarálták és/vagy demonstrálták is egy etikai érdekeltségű művészi magatartás szükségességét –, hanem a fiatalok is. A korszakban fellépő írók a Nyugat első nemzedékének „paradigmaváltást” hirdető szerzőitől eltérően az immáron hagyománnyá váló irodalmi modernségnek – az avantgarde-al szemben – inkább folytatóiként határozták meg magukat, még ha kétségtelenül „meghaladottnak” is érezték azt a „fogatlan l’art pour l’art”-ot (Szerb Antal), amelyet az utókor irodalomtörténet-írásába „esztétizáló modernséggént” vonult be. Szerb Antal életművének ilyen irányú vizsgálata azért is lehet gyümölcsöző, mert nemcsak értekező szövegeiben, hanem epikus műveiben is állandó ironikus játékot űz az esztétizáló modernség olyan motívumaival, mint a dekadencia, a dandyizmus és a voyant-szerep. Ez az írói eljárás működik az olyan jól ismert regényeiben is, mint A Pendragon legenda, az Utas és holdvilág, de pregnánsan van ez jelen az olyan, kevésbé sűrűn forgatott, de – már a címében is beszédes – novellában, mint a Századvég. A Szerb prózájában is tetten érhető „közvetítő” jelleg a 20. század irodalomtörténeti vízióinak is visszatérő eleme lett, sokszor valamiféle végső beérkezést megelőző „utóvirágzásként” láttatva a korszakot – a már említett „későmodernség” vagy „másodmodernég” terminusaiban jól tükröződik ez. Ettől eltérő koncepciót példáz viszont a már említett „klasszicizáló” jelzővel operáló korszakkonstrukció, amely – Wölfflint idéző módon – mintha ellentétes pólusok örök váltakozásaként beszélné el az irodalom történetét. Így a kérdéses évtizedekkel foglalkozó diskurzus vizsgálata arra is képes rámutatni, milyen (teleologikus, ciklikus, relativista stb.) történetsszemléleti előfeltevések mutatkoznak meghatározónak a magyar irodalomtörténet-írás korszakképzési eljárásaiban.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

Between „Toothless L’art pour l’art” and „Avant-garde Fads” – Attempts at Periodization of Hungarian Literary Modernism Between the Two World Wars

Few issues in literary history are surrounded by as much professional dissent as the question of the internal periodization of Hungarian literary modernism. This is particularly true for the interwar period, which, as we can see, is easiest to designate with the help of an external discipline – history. Over the past fifty years of scholarly discourse, several periodization terms have become established for these decades, ranging from „late modernism” to „classicizing” or „traditionalist modernism” and even „synthetic modernism.” What these categorizations have in common is that they distinguish the defining literary character of the period both from the Aestheticism of the fin-de-siècle and from the avant-garde that historically intersected with these decades. Beyond metadiscursive frameworks, I also consider the self-perception of the era’s key figures to be a fruitful subject of study. The authors I intend to discuss for this reason (e.g., Aladár Komlós, Gábor Halász, Antal Szerb, Mihály Babits) exhibit in their statements the „mediating” type of periodization approach also addressed in the conference call: not only did the representative authors of the earlier period resist a radical break with previous poetics – though many declared and/or demonstrated the necessity of a more ethically engaged artistic stance – but so did the younger generation. Unlike the first-generation Nyugat writers, who proclaimed a „paradigm shift,” the emerging authors of the period saw themselves more as continuers of literary modernism, which had by then become a tradition – particularly in opposition to the avant-garde – even if they undeniably felt that the „toothless l’art pour l’art” (Antal Szerb), which later entered literary history as „aesthetic modernism” had been surpassed. The examination of Antal Szerb’s oeuvre from this perspective can be particularly fruitful, as he not only engages with these themes in his critical essays but also continuously plays an ironic game with the motifs of aesthetic modernism – such as decadence, dandyism, and the voyantism – even in his narrative works. This authorial technique is at play in his well-known novels, *The Pendragon Legend* and *Journey by Moonlight*, but it is also strikingly present in lesser-known works, such as the short story *Fin de Siècle*, whose very title is telling. The „mediating” quality detectable in Szerb’s prose became a recurring element of 20th-century literary history, often portraying the period as a kind of „afterglow” preceding some final culmination – this is well reflected in terms such as „late modernism” or „second modernism”. A different conceptualization, however, is exemplified by the „classicizing” label, which – evoking Wölfflin – narrates literary history as an eternal oscillation between opposing poles. Thus, examining the discourse surrounding these decades can also reveal the predominant historical perspectives (teleological, cyclical, relativist, etc.) that shape periodization in Hungarian literary history.

Ludmán Katalin

Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola Modern Szövegtudomány Program

Témavezető neve: Kecskeméti Gábor

Az előadás címe:

A "Péterek nemzedéke": egy fogalom rövid története; The "Generation of Peters": a brief history of a concept

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A 20. század második felének magyar prózájával foglalkozó irodalomtudományi munkákat olvasva rendre előkerül a „Péterek nemzedéke” kifejezés, amely leggyakrabban Esterházy Péter, Nádas Péter és Hajnóczy Péter hármására utal – ritkábban Lengyel Pétert szokás még ideértetni. A korszakképzés e mára már irodalomtörténeti közhelynek számító szókapcsolata a fogalom eredetére és történetére vonatkozó bármiféle reflexió nélkül vált magyarázó erejűvé. Előadásomban ezért arra keresem a választ, hogy honnan származtatható a „Péterek nemzedéke” kifejezés és azóta milyen jelentésváltozatokban fordult elő az 1970-es évek közepén publikálni kezdett szerzők életművével összefüggésben. Mindezek áttekintése a fogalom re- és dekonstrukciójára egyaránt lehetőséget teremt, így az előadás érintőlegesen arra is kitér, hogy a mából visszanézve mennyire tűnik érvényesnek a szókapcsolat által implikált nemzedéki összetartozás gondolata azon életművek esetében, amelyekre alkalmazzák. Ha érvényes, akkor milyen szempontok szerint, ha pedig nem, akkor milyen más fókuszpontok és hagyományösszefüggések kijelölésére ad alkalmat a késő Kádár-kor irodalmának retrospektív olvasata. A „Péterek nemzedékét” középpontba állító vizsgálódások nem hagyhatják említés nélkül azt a jelentős befolyásra szert tett elképzelést sem, amelyet „prózaforordulatként” ismer a magyar irodalomtörténet-írás és amelynek kritikai vizsgálata például olyan további kérdésekhez vezet, hogy történt-e rendszerváltás a magyar irodalomban 1989-ben, vagy kortársunk-e (még) a pályakezdő Esterházy Péter.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

In literary studies about the Hungarian prose of the second half of the 20th century, the term the "generation of Peters" is often used, most often referring to the trio of Péter Esterházy (1950–2016), Péter Nádas (1942–) and Péter Hajnóczy (1942–1981) – less often Péter Lengyel (1939–) is also referred to. This term, which has now become a cliché in literary history, has become explanatory without any reflection on the origins and the history of the term. In my lecture, I will therefore seek to answer the question of where the term "the generation of the Peters" derives from and in what variations of meaning it has since been used in connection with the oeuvre of authors who began publishing in the mid-1970s. An overview of all this provides an opportunity for both a re- and a deconstruction of the term, and the presentation will also consider the extent to which the idea of generational cohesion implied by the term seems valid today in the case of the oeuvres to which it was applied. If it is valid, then in what aspects, and if not, then what other aspects and connections of tradition can be identified in a retrospective reading of the literature of late Kádár-era. Studies focusing on the term the "generation of Peters" cannot ignore the influential idea („prózaforordulat”) in Hungarian literary history that interprets the aesthetic changes represented by the works produced in the 1970s as a turning point. A critical analysis of the idea of a "turning point" leads to questions such as whether there was a change of regime in Hungarian literature in 1989, or whether our contemporary, the (still) young Péter Esterházy, was the one who brought about this change.

Madaras Márton

ELTE BTK Új- és jelenkori egyetemes történelem Doktori Program

Témavezető neve: Dr. Búr Gábor PhD, Dr. habil

Az előadás címe:

1878 – Okkupáció, avagy az ártatlanság elvesztése; 1878 – Occupation, or the loss of innocence

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

„Sáskaraj”, „elemi csapás”, „invázió”. Ezekkel a szavakkal illusztrálta a Politikai Újdonságok, a Vasárnapi Ujság melléklapja, egy 1875 szeptemberi számában a boszniai menekültek érkezését Ausztria–Magyarország területére.

Az 1875-1878 között Balkán-válság, illetve az azt követő 1878-as okkupációs folyamat, egészen egyedi belső feszültségeket eredményezett a Habsburg Birodalom területén. Az 1866-os königgrätzi csata elvesztése után egyértelművé vált, hogy a Monarchia által megálmodott nagynémet egység nem fog megvalósulni. A külpolitikai törekvések bukása, és a nagyhatalmi státusz megingása identitásválságot eredményezett Bécsben.

Erre válaszként készült el dr. Adolph Fischhof 1866-ban megjelenő Blick Auf Österreichs Lage című műve. Fischhof a Habsburg Birodalom küldetését, a „moszkovita barbársággal” szemben határozta meg. Meglátása szerint Ausztriának úgy kell védelmeznie a nyugati civilizációt az orosz imperializmussal szemben, ahogy egykoron a török háborúban védte a kereszténységet a mohamedánságtól. A Birodalom feladata a német kultúra és civilizáció védelmezése és terjesztése a közép-, kelet-európai régióban.

A Habsburg Birodalom identitásválsága, és az 1878-ban kezdődő okkupációs folyamatok nem maradtak nyomtalanul a magyar társadalom önmeghatározására sem. Az ekkor még csak gyökeret eresztő, azonban ki nem fejlődő turanizmus hatására a magyar értelmiség és politikai elit túlnyomó többsége ellenezte Bosznia megszállását. Az alsóházi naplók elemzése világossá teszi, hogy a török barátságra/ testvériségre hivatkozó képviselők mellett, nem maradtak hatás nélkül a Fischhof szavai. A magyar politikai képviseletben is elkezdett kialakulni valamilyen mértékű birodalom tudat.

A turanizmus első hajtásainak jelei a magyar fiatal értelmiségben sokkal jobban megjelentek. Angyal Dávid, történész, irodalomtörténész a visszaemlékezéseiben megemlíti, hogy bár önkéntes bevonult Boszniába az okkupációs csapatok oldalán, azonban több tüntetésen is részt vett Budapesten, mely a török testvérekkel szembeni hódító háborút ellenezte.

Ezzel szemben Sófalvy József, szakaszvezető, hódmezővásárhelyi adóhivatalnok, így fogalmaz: „Talán nem fogunk itt-e vad országban embert sem látni.” Az értelmiségi, politikai eliten túli polgári a „mi” és „ők” dichotómiákban tudott gondolkodni. Nem értette annak a civilizációs misszióknak a mélységeit, amelyet az alsóház imperialista identitással rendelkező fele képviselt. Azonban nem kezdett el gyökeret verni benne turanizmus magja sem. Sófalvy szemében a török és a bosnyák közötti legnagyobb különbség a hajviseletükben mutatkozott meg. Nem érzett testvéri köteléket, szemében mindenki idegen volt a „barbár vidéken”.

A kiegyezés utáni identitásválsággal küzdő Habsburg Monarchia területén a magyarság három elkülöníthető kategóriában identifikálta magát. Az egyetemista réteg egy múltba tekintő önkeresés küszöbén állt, és elkezdett közöttük teret nyerni a huszadik században hihetetlen népszerűségnek örvendő turanizmus. A politikai elit két részre szakad. A függetlenség párti képviselők szintén szimpatizálnak a török-magyar rokonság gondolatával, azonban az erősebb birodalmi tudattal rendelkező politikusokra látványos hatással voltak Fischhof küldetésmeghatározása. Ezzel szemben a polgári, társadalom belesimult a birodalmi

testbe. Nem tudta magáénak a keleti „veszedelemmel szembeni” küldetéstudatot, de nem is volt rá hatással a turanizmus múltba tekintő identitáskeresése.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

The Balkan Crisis of 1875-1878 and the invasion of Bosnia in 1878 caused major internal tensions in the Habsburg Empire. Austria-Hungary was struggling with an identity crisis, following its defeat at the Battle of Königgrätz in 1866. This defeat dashed hopes of unifying Greater Germany under Habsburg leadership and weakened the Empire's status as a great power. The Habsburg Empire needed a new political identity. Dr Adolph Fischhof sought to define this in his *Blick Auf Öesterreichs Lage*. He argued that Austria's role was to protect Western civilisation from Russian imperialism, just as it had once protected Christianity from the Ottoman Empire. He saw Austria's civilising mission as the spread of German culture throughout Central and Eastern Europe.

The invasion of Bosnia in 1878 intensified these debates, especially in Hungary. The Hungarian intellectual and political elite was largely opposed to the invasion, influenced by the emerging ideology of Turanism, which sought historical and cultural links between Hungarians and Turkish peoples. Although Turanism was still in its infancy, it had a noticeable impact on political discourse. Many Hungarian politicians sympathised with the Ottoman Empire, regarding the Turks as their historical brothers and sisters. Nevertheless, Fischhof's argument in favour of Austria's civilising mission also found support, especially among imperial-minded politicians.

There was a generation and social divide in Hungary's reaction to the occupation. Younger intellectuals, influenced by Turanist ideas, expressed solidarity with the Turks. The historian and literary historian Dávid Angyal, for example, volunteered to join the occupying forces in Bosnia, while at the same time taking part in the anti-war protests. Meanwhile, the bourgeois class, like József Sófalvy, a tax official from Hódmezővásárhely, stayed away from both imperial aspirations and Turanist ideology. Stationed in Bosnia, Sófalvy regarded both Turks and Bosniaks as foreigners. From his perspective, there were enormous differences in civilisation between Bosnia and the Empire. He saw no substantive difference between the Bosniaks and the Turks; from his Orientalist perspective, both were 'barbarian' peoples.

Three distinct identity groups emerged within Hungary in response to the crisis. The university-educated layer began to explore its historical roots, paving the way for the rise of Turanism in the twentieth century. The political elite was divided into two factions: the pro-independence deputies, who embraced the Turkish-Hungarian kinship, and the imperial-minded politicians, who subscribed to Fischhof's vision of Austria's civilising mission. Meanwhile, the bourgeoisie remained largely indifferent, absorbed into the wider imperial structure without any strong attachment to either nationalist, Turanist or imperialist sentiments.

These tensions illustrate the complexity of identity formation in Hungary within the Habsburg Monarchy. The occupation of Bosnia revealed contradictory perspectives on Hungary's place in the empire, the nature of its alliances and its historical roots. While some Hungarians sought to define themselves in relation to the East, others sought the East for its cultural and historical connections.

Mikulics Ádám

Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola - Néprajz és Kulturális Antropológia program. Művelődés és vallástörténet, népek, régiók és kultúrák Közép-Európában (alprogram)

Témavezető neve: Kavecsánszki Máté

Az előadás címe:

*"Mi magunkra alakítottuk a táncot" - a tradicionális magyar táncművészet színvonalának egy meghatározó korszaka/
"We adapted dance to ourselves" - a defining era in the stage representation of traditional Hungarian dance culture*

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Az eredeti kulturális és társadalmi környezetéből kilépő tradicionális táncművészet mesterséges, színházi közegben történt reprezentációi, a színpad és a paraszti táncművészet viszonyainak értelmezési lehetőségei izgalmas diskurzusok kiindulópontjaiként tűnnek fel a színpadi néptáncművészetre vonatkozó elemzésekben, kapcsolódva az „új táncművészet” társadalmi, történelmi, politikai és gazdasági kontextusok iránt érdeklődő szemléletéhez.

E nézet mentén a magyar színpadi néptáncművészet, s a jelenség társadalmi-kulturális beágyazottságára antropológiai szempontok szerint reflektáló vizsgálatom középpontjában a színpadi néptánc és a hagyományos táncművészet relációjának az 1970-es és 1980-as évek jellemző változásfolyamata áll. Elemzéseim a kiemelt (néptánc)történelmi szakasz egyes szereplőinek elbeszéléseit, a korszakhoz kapcsolódó narratívákat és ezek interpretációit emlékeztető történelmi megközelítésbe helyezve, emlékeztetések és emlékeztetők aspektusából ábrázolják az említett folyamatot.

A vizsgált korszak néptáncművészetének meghatározó eseményeit, alkotó és előadó egyéniségeit, közösségeit, valamint intézményi és kultúrpolitikai környezetét megrajzoló eredményeim jellemzően Timár Sándor életpályájához közvetlen vagy közvetett módon kapcsolódó, (néptánc)történelmi szempontból hangsúlyos állomásokra vonatkoznak: az Állami Balett Intézet Néptáncotagozatának intézménytörténelmi kontextusba helyezett módszertani szemléletére, színpadi néptánc-értelmezésére; a Magyar Állami Népi Együttes (MÁNE) művészeti koncepciójában a Rábai-érát követő, 1981-től megfigyelhető változásokra; az 1984-ben, többségében Timár egykori tanítványaként a MÁNE tánckarának fiatal, meghatározó tagjaiból alakult Kodály Kamara Táncegyüttesre.

Előadásom az utóbbi társulat létrehozásának egyéni és közösségi konfliktusokkal terhelt környezetét, alapításának közvetlen előzményeit és okait, a próbatermi folyamatok munkamódszerét, az együttes szemléletteremtő művészeti elképzeléseit, valamint az amatőr néptáncmozgalom közegeire gyakorolt hatását állítja a középpontba, mindezt kultúrpolitikai összefüggések szövetébe illesztve. Aktuális kutatási eredményeim megfogalmazásaként az együttest megteremtő közösség egykori tagjainak és tágabban értelmezett környezetének narratívái és ezek magyarázatai által kívánom érzékeltetni a működésének módszerében megjelenő elveket az alapítással kapcsolatos dokumentumok, sajtómegjelenések és kritikák vonatkozásában.

A társulat vezetői által deklarált célkitűzések fontos szegmenseként jelenik meg a „tudományos gyűjtőmunkára vonatkozó feladatok” köre, mely a reflexiók szerint mindenképp meghatározta az együttes színpadi felfogását, s az alkotói szándék szerint hozzájárult a koreográfiák „hitelességéhez” és „stílusuk eredetiségéhez”. A társulat hivatalos

dokumentumaiban és az egyes narratívákban megjelenő „autentikus”, „hiteles” és „eredeti” kifejezések a Rábai-, Timár- és Kodály Kamara-koncepciók (néptánc)színpadi kompozícióinak és (nép)táncos megformálásainak minőségi kategóriáiként, az egyes alkotók és mesterek között lévő reláció mértékegységeként, összehasonlításaik alapjaként, egyszersmind a tradicionális tánc kultúrát reprezentáló színpadi néptánc(művészet) kritériumaként vannak jelen a primer forrásokban. E kifejezések (nép)tánc történeti kontextusba ágyazott reflektív kiemelésével előadásom a színpadi néptánc(művészet) fogalmi kereteinek szemantikai vizsgálatához is adalékokkal kíván szolgálni.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

The investigation of the different tendencies of the representation of traditional dance material that leaves its original cultural and social environment in an artificial, theatrical environment and its embedding in an artistic concept, and the interpretation possibilities of the culturally embedded phenomenon appear as a starting point for exciting discourses in analyses that reflect the scientific approach to dance. My doctoral research, which focuses on the pathfinding of the professional Hungarian stage folk dance of the 1980s, intends to become an active player in the scientific dialogue by depicting the process of change experienced in the relationship between folk dance on stage and in traditional dance education.

The current direction of my research focuses on the immediate antecedents and reasons for the creation of the Kodály Chamber Dance Ensemble - formed in 1984, typically from the young members of the dance faculty of the Hungarian State Folk Ensemble - the working method of the rehearsal room processes, the artistic vision of the ensemble, and the influence of the amateur folk dance movement on the environment. During my presentation, as a formulation of my recent research results, I would like to express the principles appearing in the method of its operation through the narratives of the former members of the community that created the group and their interpretations in a broader sense, in the context of the documents, press releases and criticisms related to the founding, also showing the possibility of cultural and political connections.

As an important segment of the objectives declared by the leaders of the company, the scope of "tasks related to scientific collective work" appears, which, according to the reflections, definitely determined the stage perception of the group and, according to the creative intention, contributed to the "authenticity" and "originality of their style" of the choreographies. Elucidating the methodology of artistic work from the aspect of using the results of their dance collection, my presentation is connected historically to the theme of the conference.

Nagy Roland

Comenius Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék,
Általános Nyelvészeti Doktori Program

Témavezető neve: Nádor Orsolya

Az előadás címe:

Manipulációs kísérletek a hírszövegekben: az újságírói értékítéletek makroszintű elemzési kérdései

Manipulation Attempts in News Texts: Exploring Macro-Level Issues in the Analysis of Journalistic Judgements

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Kutatásomban Teun van Dijk szövegnyelvészeti és diskurzuselemzési modelljét alkalmazom a hírszövegekben implicit módon megjelenő manipulációs kísérletek azonosítására. Feltételezésem szerint a holland nyelvész által megalkotott hírséma – a szuperstruktúra – alkalmas lehet az újságírók befolyásolási módszereinek kiszűrésére, mégpedig az információk makroszintű elrendezésének vizsgálatával.

Előadásomban kifejezetten egyetlen kategóriára, az újságírói értékelésekre összpontosítok, különös tekintettel azok hírsémában betöltött helyére. Abból indulok ki, hogy az újságírói vélemények (amelyek elméletileg meg sem jelenhetnének a hírszövegekben) gyakran a cikkek kiemelt pozícióiban, például a címben és a bevezetőben is felbukkannak, így elterelve az olvasók figyelmét a legfontosabb információkról.

A hipotézis tesztelése érdekében három szlovákiai magyar hírportál tevékenységét követtem figyelemmel négy egymást követő napon. Összesen 12, azonos témakörbe tartozó hírszöveget elemeztem. Első lépésként elkészítettem a hírszövegek sémáját, majd megvizsgáltam az értékelések előfordulási arányát, végül pedig azokat a konkrét manipulációs kísérleteket azonosítottam, amelyek során az újságírói értékítéletek a szuperstruktúra kiemelt pozícióiba kerültek.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

In my research, I apply Teun van Dijk's model of text linguistics and critical discourse analysis to identify implicit manipulation attempts in news texts. I assume that the news schemata developed by the Dutch linguist – also referred to as a superstructure – can serve as an effective tool for detecting journalistic influence strategies by analysing the macro-level organisation of information.

My presentation focuses specifically on one category: journalistic evaluations, examining where these appear within the news schemata. I assume that journalists' opinions – which should ideally not feature in news reports – often emerge in prominent positions such as headlines and leads, diverting readers' attention from the most essential facts.

To test this hypothesis, I monitored the content of three Hungarian news portals in Slovakia over four consecutive days. I analysed a total of 12 news texts covering the same topic. First, I outlined the structural schemas of the articles, then measured the frequency of evaluative statements, and finally identified those specific instances of manipulation where journalistic judgements appeared in key positions of the superstructure.

Németh Sámson Győző

irodalomtudományi doktori iskola, későromantikus és kora modern doktori program

Témavezető neve: Györgye László

Az előadás címe:

*Mikor kezdődött a századvég? Az esztétizáló modernség
korszakolásának problémái*

*When was the fin de siècle? Problems of the Epoch-Making of Aesthetic
Modernity*

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A modern magyar irodalom kezdetét a köztudat a Nyugat indulásához köti, amikor a „maradi” népnemzeti irodalom ellenében olyan francia szerzőket választanak példaképként és fordítanak le magyarra, mint Gautier vagy Baudelaire. A történelmi adatok tükrében az lehet az érzésünk, mintha időérzékét veszítette volna az irodalom: a Nyugat 1908-ban jelent meg először, Gautier programadó előszava 1835-ben keletkezett, Baudelaire paradigmaváltó kötete, a Les Fleurs du mal 1857-ben jelent meg először, majd kibővíve 1861-ben; a kortársnak érzett francia szerzők Ady születését nem érték meg. A Nyugat létrehozta az új magyar irodalmat, az 1908-as esztendő kitüntetett szerepe azonban elfedi, vagy legalábbis előzményként értelmezi azokat az életműveket, amelyek a kiegyezés után kibontakozó esztétizáló modernség jegyében születtek. A Nyugat körüli dicsfény a magyar irodalom olyan esztétizáló poétikai kísérleteit nyomja el, amelyek a hanyatlás eszméjéből kiindulva fordulnak a szépség kultuszához, a l’art pour l’art szellemiségében felfogott művészi autonómiához. A dekadens életérzés, az ezüstkor képzete a kiegyezés után az úgynevezett dezillúziós írónemzedék munkásságában jelentkezik (Arany László, Toldy István, Asbóth János), majd a francia orientáltságú írók honosítják meg a századvég jellemzően esztétizáló szemléletét (Justh Zsigmond, Bródy Sándor, Malonyay Dezső), amely a múlt felé nosztalgiával forduló fiatal Krúdy lírába hajló prózájában teljesedik ki. A l’art pour l’art művészeti autonómiájának keretében alkotó szerzők teljesen eltérő poétikai iskolák és megfontolások szerint alkottak, akárcsak Zola és Huysmans egymás ellen lázadó írásai. A századforduló felé közeledve a korszak lezárásának csábító ígérete versengésre készítette a realizmus és romantika felbomló alakzataiból létrejövő izmusokat, a naturalizmust, impresszionizmust és a szecessziót. A tét az volt, hogy melyik irányzat nyeri meg magának az új századot. Arra a kérdésre tehát, hogy mikor kezdődött a századvég, eltérő válaszokat adhatunk. A válaszlehetőségek felvillantása egyben a modernség belső periodizációjának lehetőségeit is felvillantják.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

When was the fin de siècle? Problems of the Epoch-Making of Aesthetic Modernity

The beginning of modern Hungarian literature is commonly associated with the rise of the Nyugat ('West') journal, when French authors such as Théophile Gautier and Charles Baudelaire were chosen as role models in opposition to the old national romantic literature. According to historical chronology, literature seems to be in a state of temporal confusion: the Nyugat was first published in 1908, Gautier's programmatic preface to Mademoiselle Maupin was written in 1835, and Baudelaire's Les Fleurs du mal was first published in 1857. The Nyugat created modern Hungarian literature, interpreting aesthetic modernity as a precedent. The change of era and paradigm must be preceded by a sense of finitude, decline, and discontinuity. The decadent feeling of life, the idea of the Silver Age, appears after 1867 in the

work of the so-called disillusioned generation of writers (László Arany, István Toldy, János Asbóth), after which French-oriented writers domesticate the typically aestheticizing approach of the fin de siècle (Zsigmond Justh, Sándor Bródy, Dezső Malonyay), culminating in the prose of Gyula Krúdy, who turns nostalgically toward the past. However, these authors wrote according to completely different poetic schools. Approaching the turn of the century, the end of the era prompted competition between the surviving trends of realism and romanticism, impressionism and art nouveau. Therefore, we can give different answers to the question of when the fin de siècle occurred. The glimpses of the possible answers also illuminate the historical dynamics of modernism.

Simona Nicolosi

SZTE BTK Irodalom- és kultúratudományi Doktori iskola

Témavezető neve: Pál József

Az előadás címe:

A Poszt memória Memória és Történelem között *Post memory between Memory and History*

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A Poszt memória (posztmemória) Marianne Hirsch által a 90-es évek elején bevezetett fogalom, amely azt vizsgálja, hogyan szembesülhetnek a jövő generáció tagjai a (nagy)szüleik traumatikus tapasztalataival egy tragikus történelmi esemény következtében. Ahelyett, hogy közvetlenül átértékelték volna ezeket az eseményeket, másodlagos módon, elbeszélések, képek és kulturális emlékek (filmek, irodalmi művek és más kulturális médiumok) révén találkoznak velük. A Poszt emlékezet tehát egyfajta közvetített emlékezet, amely a kollektív trauma öröklésének mechanizmusait tárja fel. A poszt előtag a posztmemóriában nem egyszerűen az után jelentését hordozza, hanem egy sajátos időbeli és mediális dimenzióra utal. Nem pusztán a múlt eseményeinek későbbi felidézéséről van szó, hanem arról, hogy ezek az emlékek másodlagosan, közvetített formában kerülnek átadásra. Valójában, míg a Memória közvetlen tapasztalatokhoz kapcsolódik, a Poszt memória a történelmi traumák feldolgozással foglalkozik.

Az előadás célja nemcsak a memória és a posztmemória közötti különbségek bemutatása a transzmedialitás szempontjából, hanem az Idő fogalmának vizsgálata is. A szemtanúak szerint az Idő mozdulatlan, rögzült, ragaszkodik ahhoz, amire emlékeznek, és kérelhetetlenül visszavezet a traumatikus eseményhez: így csak a Múlt létezik. A holokauszt-túlélők például arra szokták fókuszálni történeteiket, hogy még mindig a haláltáborban vannak, mintha az Idő nem telt volna el. Az Idő és a Tér mintha a múltban fagyott volna meg, a Jelen és a Jövő szinte nem létezik számukra. Ezzel szemben a Poszt memóriában másfajta időfelfogás tapasztalható. Az új generációk a Múltat a Jelenbe vetítik, amíg a két időréteg össze nem keveredik. Ennek következményeként az időbeli határok elmosódnak, a Múlt dekontextualizálódik, a Jövő elveszíti rugalmasságát, a Jelen pedig abszolúttá (ab-solutus: lekötetlen, szabad) örökké válik. Ezt az új időfelfogást tekintve és ennek következtében a Történelem - amely a kronológiából meríti saját alapját - elveszik. A történelmi narratívák - amelyek általában elkülönített időrétegekre épülnek - leegyszerűsödnek és a Jelenre simulnak. Ezt a folyamatot így nevezik: „A Múlt transz historikus újjáélesztésének a Jelenben”, azaz a Múlt így minden történelmi kontextus nélkül visszatér, radikális egyedisége eltűnik, és drámai módon befolyásolja a Jelen. Az időbeli távolság megszűnik, a Múlt és a Jelen folyamatos egységként érzékelhető, amelynek következményeként a Jelen történelmi reenactment-ként értelmezzük.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

Postmemory, a concept introduced by Marianne Hirsch in the early 1990s, describes how future generations confront their ancestors' traumas through narratives, images, and cultural media rather than direct experience. Unlike Memory, Postmemory reshapes historical trauma through mediation. It alters time perception, merging Past and Present, erasing historical specificity. This results in a continuous temporality where History loses its chronological structure, influencing the Present dramatically.

Oros Bugár Anna

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet: Magyar nyelv és irodalom tanításának módszertana

Témavezető neve: Vančo Ildikó

Az előadás címe:

Ki a magyar és mi a magyar? – Attitűdvizsgálat szlovákiai magyar fiatalok körében // Who is Hungarian and What Does It Mean to Be Hungarian? - An Attitudinal Survey Among Hungarian Youth in Slovakia

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Doktori kutatásomban a nyelv és identitás kapcsolatát vizsgálom nyelvi kisebbségi helyzetben, különös tekintettel a felnövekvő generáció attitűdjeire. Elméleti keretemben központi szerepet kap a nyelv, a nemzet és a közösségi identitástudat szoros összefonódása. A közép-kelet-európai gondolkodásban a 19. századtól kezdődően a nyelv alapvető nemzetformáló tényezővé vált. A nyelv politikai határokat átlépve a közös kultúra hordozója, és a nemzethez való tartozás kifejezője. A magyarsággal való azonosulás, illetve a magyarsággal való többféle értelmezésben él az egyének tudatában, és különösen érdekes kérdést jelent a szlovákiai magyar kisebbség esetében, ahol a nyelv mint a többségi társadalomtól való különbözőség legfőbb tényezője felértékelődik, és kiemelt szerepet kap a közösségi identitásának alakulásában.

Adatgyűjtésem kvantitatív jellegű kérdőíves attitűdfelmérésen alapul, amelyet szlovákiai magyar középiskolások körében végeztem. A célcsoportot azok a diákok alkotják, akik olyan magyar tanítási nyelvű középiskolákban tanulnak, amelyek érettségi vizsgával záruló tanulmányokat kínálnak. A vizsgálati minta 15 középiskola 1104 diákját foglalja magában, reprezentatív módon lefedve a célpopulációt régiók és iskolatípus szerint. A kitöltési folyamat végén módomban állt az egyes osztályokkal fókuszcsoportos beszélgetést is folytatni, melyek révén kvalitatív elemekkel egészítettem ki a felmérést.

A kutatás eredményei alapján előadásomban a következő két kérdésre keresem a választ:

1. Milyen feltételek mentén jelenik meg a „magyar” mint önmeghatározó kategória a fiatal szlovákiai magyarok körében?
2. Milyen szerepet tölt be a szlovák nyelv, mint a többségi nyelv, a szlovákiai magyar kisebbség identitásának kialakításában?

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

In my doctoral research, I explore the relationship between language and identity in a linguistic minority context, with a focus on youth attitudes. The theoretical framework centres on the intertwined nature of language, nation, and collective identity, particularly in Central and Eastern Europe, where language has long been a key marker of national belonging. For the Hungarian minority in Slovakia, language plays a heightened role in shaping identity, as it signifies both cultural heritage and distinction from the majority.

The study is based on a quantitative questionnaire survey conducted among Hungarian-speaking secondary school students in Slovakia. The sample includes 1,104 students from 15 schools, representing the target population by region and school type. To complement the data, I also held focus group discussions in several participating classes.

My presentation addresses two main questions: (1) Under what conditions do young Slovak Hungarians identify as 'Hungarian'? (2) What role does the Slovak language, as the majority language, play in their identity formation?

Papp Zoltán

SZTE Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola, Modern magyar irodalom és kultúra program

Témavezető neve: Balogh Gergő

Az előadás címe:

Az egzisztencialista irodalom magyarországi recepciója az 1930/40-es években / The Hungarian Reception of Existentialist Literature in the 1930's and 1940's

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Előadásomban az egzisztencializmus és az egzisztencialista irodalom megkezdődő magyarországi recepciójával foglalkozom. Az egzisztencializmus magyarországi recepciója ekkor annak nemzetközi recepciójával mozog szinkronban: az 1940-es évektől kezdődően túlzás nélkül az egész világon hódít az egzisztencializmus „sartre-i változata”, amelyet ma már a nemzetközi szakirodalom mint az irányzat legjelentősebb formáját tartja számon. Ez a tendencia kb. 1946-ban ér el Magyarországra és a közbeszédet egészen a kommunista hatalomátvételig uralja. A korszakban többen próbálják meg definiálni az egzisztencialista irodalmat (pl. Sőtér István, Kolozsvári Grandpierre Emil, Máthé Lídia) és ezek a definíciós kísérletek egymással versengeni is próbálnak. Ezek a definíciós kísérletek szintén nagyon más céllal fogalmazódnak meg. Ezt nagyon jól mutatja az, hogy ezek a kísérletek egy kisebb vitát is generálnak, amely elég hamar az egyre erősödő kommunisták ideológiai csatározásának terepévé válik. Előadásom másik felében éppen ezt igyekszem bemutatni, hogy hogyan alakult ki a kommunisták egzisztencializmus-kritikája, és az milyen folytonosságot tart fent a polgári kritika egzisztencializmus-értelmezésével. A szakirodalom eddig kitüntetett szerepet tulajdonított Lukács György egzisztencializmus-kritikáinak, azonban az ő szövegéből és a vele egykorú marxista kritikusok szövegéből is nagyon jól látható az, hogy Lukács és köre egyáltalán nem módosította az addig kialakult diskurzusformációt, hanem azt csak a marxista ideológiai szövegeivel egészítette ki.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

In my presentation I will focus on the early reception of existentialism and existentialist literature in Hungary, which was synchronous with international trends. From the 1940's onwards, the "Sartrean version" of existentialism - nowadays considered to be the most significant form of the movement - conquered the whole world without exaggeration. This tendency reached Hungary around 1946 and dominated public discourse until the communist takeover. In the era existentialism is thematised on several levels: it is defined as a kind of "fashion", various forms of popular literature react to it, but also a great number of newspaper articles and daily news deal with it and, following the Western premieres, some Hungarian theatres quickly put on Sartre's plays. While almost all genres of the press of the time reflected in some way the rise of existentialism, this is also shown in book publishing. While only one work by Heidegger and Camus is available in Hungarian during this period, five works by Sartre are published in translation in just two years, also during this period, and become available in Hungarian only a year after the French edition. Hungarian publishing consciously concentrates on recent French publications first, based on the market strength of novelty. All this takes place in Hungary over a year and a half. I will discuss this context in relation to the various offers of thinking about existentialist literature. During this period, many have attempted to define existentialist literature (e.g. István Sőtér, Emil Kolozsvári Grandpierre,

Lídia Máthé) and these definitional attempts also tried to contest each other. Sőtér, Kolozsvári Grandpierre and Máthé all have very different approaches to the question of the genre of existentialist literature, and these definitional attempts are also formulated with very different aims. This is very well illustrated by the fact that these attempts also generate a minor debate, which quite soon becomes a field of ideological battles of the growing communist party. The literature has so far given a prominent role to the critiques of existentialism by György Lukács, but it is very clear from his text and from the texts of the Marxist critics of his time that Lukács and his circle did not modify the existing discursive formation, but only added to it the ideological phrases of Marxism, without changing its substantive content. In the second half of my presentation, because of that, I will attempt to show how the communists' critique of existentialism developed and how it maintains continuity with the conservative critique of existentialism.

Pétsy Zsolt Balázs

Károli Gáspár Református Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskolája (KRE BTK TDI)

Témavezető neve: Horváth Miklós (KRE BTK)

Az előadás címe:

Ravasz László életének és munkásságának történelmi emlékezete halálának ötvenedik évfordulóján (Historical memory of the life and work of László Ravasz on the fiftieth anniversary of his death)

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

Ravasz László (1882–1975) a magyar protestantizmus egyik legnagyobb hatású egyénisége volt, 2025-ben lesz halálának ötvenedik évfordulója. A kommunista hatalom tisztségeiről való lemondásra kényszerítette, az igehirdetéstől is eltiltották. Ravasz Lászlóra, mint karizmatikus igehirdetőre és mint kiváló gyülekezetszervező egyházvezetőre ugyanakkor a kommunista diktatúra árnyékában is emlékeztek, és halálát követően is mai napig emlékezhetünk. Életének és munkásságának meghatározó eseményei maguk is történelmi eseményekhez kapcsolhatóak. Ezek az epizódok és események továbbá maguk is értelmezhetők, mint meghatározó történelmi események, mind a református egyház, mind pedig általában az egyház és állam viszonya szempontjából. Szellemi munkásságát nem csupán prédikációban, de filozófiai írásaiban is megtaláljuk. A történelem sorsfordító eseményeit továbbá tetten érhetjük vallási és egyéb témájú írásaiban egyaránt. Az egyház, hívők, és protestáns lelkészek melletti kiállását a magyarság melletti kiállásként is vizsgálhatjuk: felszólalt több ízben a csehszlovák-magyar lakosságcsere kapcsán Csehszlovákiából kiutasított protestáns lelkészek támogatásával kapcsolatosan különböző nemzetközi fórumokon is. Előadásomban Ravasz László életének és munkásságának történelmi és magyarságtudományi szempontból is jelentős eseményeit szeretném kiemelni és összefoglalni, melyek maguk is hatottak az egyházak és a társadalom sorsának alakulására.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

László Ravasz (1882–1975) was forced to resign from his positions by the communist regime and was also banned from preaching. Defining events of his life and work can themselves be linked to historical events. These episodes and events can also be interpreted as defining historical events, both from the point of view of the Reformed Church and the relationship between church and state in general.

Szabó Ágnes

ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola/ Magyar és összehasonlító folklorisztika

Témavezető neve: Smid Mária Bernadett, Kővári Réka

Az előadás címe:

Virrasztóénekek, virrasztás a drávaszögi hagyományban (1968, 1991–1998, 2025)/ Funeral Songs and Vigil in the Tradition of Drávaszög (1968, 1991–1998, 2025)

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A halottól való búcsúzás emberi mivoltunkból fakadó, egyetemes megnyilvánulás. A virrasztók alkalmával megszólaló imák, halottas énekek a szokásrend jellegzetes csoportját alkotják. Az előadás kiindulásként egy különleges, kultúrtörténetben igen gazdag terület, a Baranya megyei Drávaszög (ma Horvátország) virrasztóénekeit, ezeken keresztül a virrasztás közösségi gyakorlatát igyekszik megrajzolni. Majd keresi a halottól való búcsúzás aktusait, szöveges vagy énekelt megnyilvánulásait egy olyan kiélezett határhelyzetben, amit a délszláv háború konfliktusa idézett elő és tartott fenn éveken keresztül. Végül megpróbálja felrajzolni a jelen helyzetet, illetve az élő emlékezet alapján összeállítható képet a drávaszögi magyarság halotti szokásairól, ima- és énekgyakorlatáról.

A vidék 20. századi traumáira, a népességi és a nemzetiségi viszonyok intenzív változására tekintettel, a vallás identitásmegtartó funkciója, benne a búcsúzáshoz, gyászfeldolgozáshoz kötődő virrasztóhagyomány megléte vagy változása tehát három időszakból, három különböző forrásból kerül a vizsgálat fókuszába:

1968 – egy népzenei gyűjtés virrasztóénekeinek anyaga. Kiss Lajos (1900–1982) népzene kutató drávaszögi református falvakban végzett népzenei gyűjtése (114 népénekes tétel);

1991–1998 – naplók a háború idejéből. A szerb fegyveres megszállás idejében a drávaszögi falvakban készült feljegyzéseket Lábadai Károly adta közre (Lábadai Károly: Szétszóratásban. A drávaszögi magyarság sorsüldözöttsége a háborúban. 1991–1998. Budapest–Zágráb, 2004);

2025 – terepmunka és interjúk a drávaszögi falvakban.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

A farewell to the dead is a universal manifestation arising from our human nature. The prayers and funeral songs spoken during vigils form a distinctive group within the ordinary rites. As a starting point, the presentation seeks to depict the vigil songs of the Drávaszög region in Baranya County (now part of Croatia), a culturally and historically rich area, and through them, the communal practice of vigils. (1968: The material of vigil songs collected by Lajos Kiss). It then explores the acts of bidding farewell to the dead, as well as their spoken or sung expressions, in a critical liminal situation brought about and sustained for years by the conflict of the Yugoslav Wars (1991–1998, Diaries from the time of the war, published by Károly Lábadai). Finally, it attempts to outline the present situation and the image that can be assembled based on living memory regarding the funeral customs, prayer, and singing practices of the Hungarian community in Drávaszög (2025, Fieldwork and interviews in the villages of Drávaszög.).

Szentkereszti Máté

ELTE BTK, Történelemtudományi Doktori Iskola, Kora Újkori Magyar Történelem Program
Témavezető neve: Krász Lilla

Az előadás címe:

*Botanofília a Magyar Királyságban: A botanikai tudás átalakulása
1770 és 1830 között*

*Botanophilia in the Kingdom of Hungary: The Transformation of
Botanical Knowledge between 1770 and 1830*

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A Carl von Linné svéd természettudós által létrehozott növényrendszertan a 18. század közepére a fajmeghatározást olyan könnyen átlátható és elsajátítható tudományos gyakorlattá tette, amely nagyban hozzájárult a botanizálás széles társadalmi körben való elterjedésére. Európa szerte gyűjtöttek helyi és egzotikus növényeket arisztokraták, gazdag patríciusok, tanult és egyszerű polgárok egyaránt. Herbáriumot és kertet építettek, botanikai szakmunkákat olvastak, folyóiratokat és társaságokat alapítottak. A botanizálás tehát divattá vált, s az 1830/1840-es évekig, azaz a modern botanikatudomány intézményeinek megszilárdulásáig bárki csatlakozhatott a botanizálók közösségébe, hozzájárulhatott felfedezésével a botanika fejlődéséhez.

Jelen előadás a botanika tudományában a 18-19. század fordulóján detektálható botanizálási lázat korszakváltó tudástörténeti jelenségként kívánja bemutatni. Képi és írásos, különböző műfajú és nyilvánosságú források vizsgálatával a több nyelvű és etnikumú Magyar Királyság botanikai tudásának átalakulását rekonstruálja. A tudományos paradigmaváltás Kuhni alaptéziséből kiindulva az előadás arra keresi a választ, hogy a Nagyszombati Egyetem orvosi fakultása (1770) és a Magyar Tudományos Akadémia szakosztályainak létrejötte (1830) közötti időszakban, azaz a hagyományosan a kora újkor és az újkor határának tartott századfordulón hogyan alakul át a botanikai tudás.

A növényekről alkotott régi és új, vernakuláris és tudományos tudás a paradigmaváltás időszakában olyan színtereket nyitott meg a botanika számára és olyan új szereplőket vont be a botanizálásba, amely korábban s az intézményesült modern tudomány korában is elképzelhetetlen volt. Ezt az átmeneti állapotot az előadás a botanofília fogalmával jellemzi, s célja ennek a nyelvileg, műfajilag és a növényteni tudást hasznosító gyakorlatok szempontjából is sokszínű jelenségnek a bemutatása. Középpontjában pedig a régi és az új botanikát összekötő vizualitás áll. A vizsgált időszak különböző évtizedeiből származó növényi illusztrációk és a hozzájuk kapcsolódó írott szövegek viszonyának elemzését ugyanakkor tágabb kontextusba helyezi a folyóiratok és útleírások hazai botanofíliára utaló példáinak vizsgálatával.

Összességében az előadás rámutat az interdiszciplináris tudástörténeti vizsgálatok a természettudományok korszakolásában betöltött szerepére, valamint arra is, hogy a tudományban végbemenő paradigmaváltások során, a fellazuló határok átjárhatósága segíti a szélesebb társadalmi csoportoknak a tudományhoz való kapcsolódását.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

By the mid-18th century, the plant classification system developed by Swedish naturalist Carl Linnaeus had transformed botany into a widely accessible and easily learnable scientific practice. Aristocrats, wealthy patricians, educated citizens, and even laypeople engaged in plant collection, built herbaria and botanical gardens, read botanical texts, and established journals and societies. Until the 1830s/1840s, when institutionalised modern science began to solidify, almost anyone could participate in botanical discovery and contribute to the field.

The paper explores the botanical fervor detectable at the turn of the 18th and 19th centuries. Through an analysis of visual and textual sources from various genres and publicity, it reconstructs the transformation of botanical knowledge in the multilingual and multiethnic Kingdom of Hungary. Starting from Thomas Kuhn's theory of scientific paradigm shifts, the paper focuses on the period between the establishment of the Faculty of Medicine in Nagyszombat (1770) and the founding of the Hungarian Academy of Sciences (1830), traditionally seen as the transition from the early modern to the modern age.

During this transitional period, vernacular and scholarly forms of botanical knowledge coexisted and interacted, opening new arenas for botanical practice and inviting new actors into the botanising community – many of whom would have been excluded in later. The presentation uses the concept of botanophilia to characterize this intermediate state, highlighting its diversity in language, genre, and practices of using botanical knowledge. Central to the analysis is the role of visuality as a link between traditional and modern botany. Thus, the study focuses on plant illustrations and their accompanying texts from various decades within the period, placing them in a broader context through examples drawn from contemporary journals and travel writings that reveal a distinctly Hungarian form of botanophilia.

In sum, the paper emphasizes the importance of interdisciplinary approaches in the periodization of the natural sciences. It also argues, that during scientific paradigm shift, the permeability of disciplinary boundaries enabled broader societal engagement with science and scientific knowledge.

Tuček Viktor

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Történettudományi Doktori iskola, Középkori magyar történeti doktori program

Témavezető neve: Dreska Gábor

Az előadás címe:

Új korszak fél nap után? - A mohácsi csata korszakváltó jellege a kulturális emlékezetben

New age within a day? - The epoch-making nature of the Battle of Mohács in hungarian historiography

Az előadás nyelve: magyar.

Az előadás szinopszisa:

A mohácsi csata a magyar kultúra egyik lejelentősebb vízválasztó eseménye. Méltán nevezhetjük a magyar kultúra egyik legegységibb korszakváltójának is, mivel nem sok olyan eseményt emelhetünk ki magyar kultúrkörből, ami az internacionális nagy fordulópontok eseményei közé sorolható. Értelemszerűen a mohácsi csata a középkor, mint a legnagyobb történelmi korszakok egyikének sorsfordító magyar eseménye. Bár nemzetközi körökben az új korszak eljövételét más eseményekhez kötik, mint a reformáció kezdete, vagy Amerika felfedezése, a Magyar Királyság szempontjából a mohácsi csata eredményezte az új korszak eljövételét.

Az eseményeket közelebbről megvizsgálva mégis láthatjuk, hogy maga az ütközet nem tartott sokáig, valamint az Oszmán Birodalom hadserege is nemsokkal később elhagyta az országot. Valójában az ország kormányzati és adminisztratív központjának számító Buda elfoglalása később 1541-re tehető. Önmagában tehát a világ működése nem változott meg Ezen a ponton jogosan merül fel a kérdés, hogy miért is vállhatott a mohácsi csata a magyar történelem egyik vízválasztó eseményévé.

Az esemény kapcsán nem szabad elfelejtenünk, hogy maga az ország uralkodója II. Lajos is életét vesztette a csatában. Ez nyilvánvalóan egy katalizátora az eseményeknek, ami eredményezi a nemzeti trauma jelenségét, annak ellenére, hogy a középkor végén anakronisztikus nemzetállamokról beszélni. Már csak abból a szempontból sem, hogy Lajos a cseh koronát is birtokolta. Ennek ellenére mégis a magyar nemzet nagy traumájává vált, amit a kulturális emlékezet és a későbbi történetírás egy új korszak eljövételének mementójaként őrzött meg.

A tudományos gondolkodás jellegéből adódóan igyekszik rendszerben gondolkodni, ami eredményezi történelmünk korszakolását. Nyilvánvalóan a folyamatok és tendenciák nem naponta fellépő változók, azonban a követhetőség érdekében alakult ki az eseményekhez köthető korszakolás szokása. Ezt figyelembe véve nem kérdéses, hogy a klasszikus értelemben vett középkor alkonyán melyik esemény jöhet szóba. Ez az egyik legfontosabb eleme annak, hogy egy fél napig tartó ütközet, hogyan is vállhatott a magyar nemzet emlékezetének legélénkebb eseményévé.

Előadásom során komparatív módon bemutatom a mohácsi csata tényszerű hatásait és a kulturális emlékezetben hagyott nyomait. Eredményként láthatjuk, hogyan állított elő a magyar történetírás, ugyan nem mesterségesen, hanem inkább ösztönösen egy magától értetődő korszakhatárt. Utalva ezzel arra, hogy a mohácsi csata önmagában nem tartalmaz egyedi és korszakváltó elemeket, ellenben a zajló változások csúcspontjaként méltán vált a magyar középkor korszakváltó eseményévé.

Amennyiben az előadás magyar nyelvű, részletes angol nyelvű szinopszis:

The Battle of Mohács (1526) stands as one of the most consequential and symbolically charged events in Hungarian history. It is often regarded as a unique epochal turning point in Hungarian cultural memory, as relatively few events within Hungary's national history resonate so strongly both symbolically and within broader historical processes. While international historiography typically associates the transition from the medieval to the modern era with other pivotal moments—such as the fall of Constantinople (1453), the discovery of the Americas (1492), or the Reformation (1517)—for the Kingdom of Hungary, the Battle of Mohács marked the onset of a transformative historical era.

Despite its symbolic significance, a closer analysis reveals that the battle itself was brief, and the Ottoman army withdrew shortly after. The fall of Buda, the political and administrative center of the country, did not occur until 1541. This raises an important historiographical question: Why has the Battle of Mohács come to be perceived as such a critical rupture in Hungarian history?

A key factor in the event's lasting impact is the death of King Louis II of Hungary, who perished during the retreat following the battle. His death represented not only a dynastic crisis but also a profound symbolic rupture. While it would be anachronistic to project modern notions of nationhood onto the late medieval period—especially given that Louis also held the Czech crown—the Hungarian collective memory has retrospectively interpreted the event as a national tragedy. Over time, the battle came to be embedded in cultural memory and historiography as a pivotal moment foreshadowing foreign domination and internal fragmentation.

Scientific historiography, by its nature, tends toward periodization in order to understand complex processes through structured narratives. While historical developments unfold over extended periods, there is a long-standing tendency to anchor these shifts to specific, emblematic events. Within this framework, the Battle of Mohács has become the paradigmatic marker of the end of the Hungarian Middle Ages and the beginning of a new historical epoch. In my presentation I am willing to compare the historical consequences of the battle with its long-term representation in Hungarian cultural memory. By doing so, it will be shown that Hungarian historiography—often not by conscious design but through a kind of instinctive cultural logic—has constructed a powerful epochal boundary. The Battle of Mohács, although not singularly transformative in military or political terms, emerged as a fitting symbol of historical transition. It thus became the focal point of a broader set of changes already underway, solidifying its place as one of the most iconic turning points in Hungarian history.